47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2493 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1912 ԱՊՐԻԼ 12-25

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de Pera 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՏ ՁԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحانس فرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԵԱՅ.	ՎԵՑԱՄՍ.	ԵՌԱՄՍԵԱՅ.
Պոլսոյ համար	80 Ղրշ.	45	25 Ղրշ.
Գաւառներու համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՑԱՌՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ., մէկէն աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ

«ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԹԱՓԵԼ»։—

Այդ չարաշուք հիւանդութիւնը, «աշակերտները դուրս թափել», բաւական հնութիւն ունի իր ետեւը, ու եթէ չեմ սխալիր, ամենէն առաջ սկիզբն առած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանէն։ Ու ի՞նչ ոճրագործութի՛ւն... քանի՞ քանի անգամներ՝ իննսուն—հարիւր ուսանողներ, բարձրագոյն դասընթացքներու մէջ, զոհ ինկած են անձնահաճ կարգադրութեանց։

Հետաքրքրուելով մանրամասնութեանց, դիւրաւ տեսնուած է որ մութէն եկած այդ հարուածները, սեւ ձեռքերով, ջախջախած են ամենէն լաւ օժտուած ոյժերը՝ մեր բարոյական հաստատութիւնները պատսպարան ընելով անընդունակներու։

Իրաւամբ կարծելու էինք թէ արդէն փակուած են այդ «սեւ շրջան»ները, և Ազգը երբեք յանձն չպիտի առնէր որ իր ուսանող զաւակները, ճիշտ բերան հասած ատեն, կրնան, մէկ օրէն միւսը «դուրս թափուիլ» իբրեւ անպէտ նիւթեր։ Այդ մտածումն անգամ սարսափ ազդելու էր մեզի, և ոչ թէ շրջաբերուիլ Պոլիսէն մինչեւ Գարին։ Ու սանողութիւնը ինքնին, կեանքի ամենէն թարմ տարիքի մէջ ուրեւացում է իր ներսը ամէն բան, կրնայ տարուած ըլլալ մտածումէ մը, և գուցէ անպատեհութեանց ալ տեղի տայ, բայց լուրջ վարչութիւն մը որ գիտակ է իր յանձն առած պարտականութեանցը, լաւ թաքթիքով մը կրնայ երեւոյթին խորը իջնել և լաւագոյն հնարքներով տեղի չտալ աւելի մեծ անպատեհութեանց։

Սանասարեանի ինքնակոչ բարեկամները, սեւաւոր, յետախաղաց ուղղութիւնով մը՝ որ է լայսէն դէպի մութը ճամբորդութիւն մը, ջանադիր են որ Գէորգեան ճեմարանի մէջ փակուած սեւ շրջանները բացուին Սանասարեանի մէջ, և ուսանողները դուրս թափուին։ Ինչո՞ւ. որպէս զի ապիկարութիւններ, վարչական տգեղութիւններ, անհատական շահեր երաշխաւորուին ի վնաս ուսանողութեան։

Լաւ խորհուա՞ծ է երբեք թէ իւրաքանչիւր ուսանող որ տարիներ բոլորած է հաստատութեան մէջ՝ քանի՞ ապրանք եղած է իր Ազգին, քանի՞ նստած է իր ընտանիքին, քանի՞ արժած է նոյն իսկ ինքը իրեն, և թէ Ազգը յանձն առնելո՞ւ է երբեք որ ոտնակոխ ըլլան իր զաւակները, մանաւանդ մայր-երկրին զաւակները, իրենց կեանքի ամենէն ծիծաղկոտ օրերուն մէջ։ Աշխատութիւն, կարգապահութիւն, համեստութիւն, չափաւորութիւն, յառաջդիմութիւն, ահաւասիկ ինչ որ Ազգը իբրեւ արդար պահանջք կրնայ առաջարկել իր ուսանող զաւակներուն։

Ի՞նչ կ'ըսէ սակայն Խնամակալութիւնը. «դուրս թափել ուսանողները»։ Սեւ էջ մը պիտի ըլլայ ատ Սանասարեանի պատմութեանը մէջ և սե՞փ սեւ օրինակ մը որ անշուշտ կրնայ կրկնուիլ և շարունակուիլ· գէշ օրինակները չուտով կ'ունենան իրենց հետեւողները։

Հաստատութեան լուսահոգի բարերարը, անտարակոյս, երբեք չէր կրնար մտքէն անցընել թէ չարաշուք օրեր պիտի գան ուր կռիւ պիտի հրատարակուի իր սաներուն մէջ և յաղթական նուագի մը կըցուրդը պիտի ըլլար «դուրս թափել աշակերտները»։

Ատոնք հարցեր են, որոնք, դժբախտաբար, քով քովի կուգան և անաչառ մտքերու տեսութիւնովը՝ սեւ ստուեր մը մատնանիշ կ'ընեն Խնամակալութեան արձակած վերջին որոշումներուն մէջ։

Ու հիմա, յաջորդաբար, սա առարկութիւնները կը շարուին.

1. Ներելի՞ էր, ճիշտ ժամանակին, տեղական հոգաբարձութեան, տեսչութեան, ուսուցչական ժողովներու որոշումով և աշակերտական դժգոհութիւնովը արձակուած ուսուցիչ մը՝ Պոլիսէն ճամբայ հանել դէպի Սանասարեան, և ատ՝ դըպրոցական շրջանի մէջ։

2. Կրկնապէս դատապարտուած Աբուլեան-տեսչութիւն մը կը նորոգուէ՞ր, և ատ՝ դպրոցական շրջանի մէջ.

3. Ամենամեծ նախատինքը չէ՞ որ եղած է անհամեմատ տեսուչ-ուսուցչի մը, Խաչատուրեանի՝ ի նպաստ արդէն դատապարտուած տեսչութեան մը, և ատ՝ դպրոցական շրջանի մէջ.

4. Ներելի՞ էր, արձակուած մէկ ուսուցչի մը համար, ամբողջ Սանասարեան մը տակն ու վրայ ընել, և ա՛ն ան ատեն երբ նոր կեանք մը սկսած էր արդէն հաստատութեան մէջ։

Ու երբ քիչ մը ուսանողական ձայներ կը բարձրանան ի նպաստ Խաչատուրեանի տեսչութեան, «աշակերտները դուրս թափել»ու ըսպառնալիք մը չորս կողմէն կը կրկնուի։

Այդ իրադարձութեան և ժխորներու մէջ տակաւին սիրելի է հաւատալ թէ խնամակալութիւնը պիտի ուզէ անդրադառնալ իր առած սխալ քայլերուն վրայ, և բարձրացած աղաղակներուն մէջ պիտի զանգանէ իրաւունքի և շահախնդիր մեքենայութեանց ձայներն ու կռիւները։

ՀՐԱՆԴ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՖՐՈՆԻԿ

ԵՐԵՔ ՏԻՄԱՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ «ՃՕՔՕՆՏԱ»Ն

Մալդէրպի հրապարակը մօտ առնէն աչխարհս մէջ միակը պիտի ըլլայ, որովհետև՝ հոն պիտի զետեղուին Տիւմա հօր, Տիւմա որդւոյն և Տիւմա մեծ հօր արձանները։ Տիւմա մեծ հօր արձանը արդէն պատրաստ է և սկսած են պատուանդանին վրայ զետեղել։ Անուանի հրամանատարին պատմութիւնը մինչև հիմակ գրուածներուն ամէնէն շահեկանն է, և երեք Հրացանակիրներու մէկ գլուխին կը նմանի։

Արկածախնդիր հրամանատարը իր ապարեզը սկսաւ քսան տարիի չափ կանուխ ապա թէ ոչ, ապահովաբար Նարօլէոնի ամէնէն նշանաւոր տեղակալներէն մէկը պիտի ըլլար։ Սան Տոմինիկո կղզին մէջ Երեմիայի գիւղը ծնած էր։ Իր հայրն էր Մարքի տը լա Բայէթքրի։ իսկ մայրը գիւղացի խառնածին մը։ Ուսանելու համար Պորտո զրկուած էր, բայց ինքը՝ Թագուհիին վիշապաղօրաց դունդին մէջ արձանագրուեցաւ և սկսաւ ամենազարմանալի արկածներ կանցնիլ մը։ Կ'ըսուի թէ անգամ մը վաթսուն Թիրօլեաններու լարած մէկ թակարդէն փախաւ. և փոխանակ գերի բռնուելու, անոնցմէ տասերեքը գերի բռնեց և իր բանակը տարաւ։ Այնքան արագ կերպով ասիանի բարձրացում կը ստանար որ չուտով գնդապետ եղաւ, և դեռ 30 տարեկան չեղած՝ կիսաբաժնի հրամանատար կարգուեցաւ։

Զօրաւոր մարդ մըն էր և ամէն տեսակ յոգնութեան կը դիմանար։ Երբ Եգիպտական արշաւանքէն վերադարձաւ, կը հարցնէին թէ ուր վիրաւորուած էր։ «Նայեցէք և վրաս ամէն կողմ նշաններ պիտի դտնէք», կը պատասխանէր։

Մինչեւ իսկ, Նարօլիի մէջ մութ ծակի մը մէջ երկու տարի բանտարկուելէ վերջ, հրամանատարը դեռ բաւական զօրաւոր էր։ Բարիզ վերադառնալէ վերջ, դեռ քանի մը տարի ապրեցաւ, ամուսնացաւ, և հաստատուեցաւ Վիլլէ Քօթրէյ։

Արձանին կաւէ կաղապարը դէս դար առաջ պատրաստուած էր, երբ զօրավար Ֆէվրիէի նախագահութեամբ յանձնախումբ մը որոշեց արձանը զետեղել այն տեղը ո՛ւր որդւոյն և թոռանը արձանը կը գտնուէր։ Մօտսէլ արձանագործը, յանձնախումբին առաջարկին վրայ համաձայնութեամբ ներկայացուցած էր գինքը պլխուն վրայ փետուրով մը, բայց երբ թոռը տեսաւ, դիտողութիւն բրաւ և ըսաւ. «Պէտք է որ հրամանատարը ներկայացնէք ինչպէս որ էր ապրած ժամանակը»։ Որով հիմայ կը տեսնուի ինչպէս որ ան կ'երեւար պատերազմի մէջ, գնդակ մը ընդունելէ վերջ, թաւարձի մոտերը հովէն խանդարուած։

Երբ երեք արձանները վերջնականապէս տեղերէն դնեն, մտադրութիւն կայ որ Մալդէրպի հրապարակին անունը փոխուի Երրեակ Տիւմաներու հրապարակի։

* * *

Եթէ Բարիզի ոստիկանութիւնը մինչև հիմա չկրցաւ «Ճօքօնտա»յին հետքը գտնել, գոնէ կրցաւ ձերբակալել Ռընէ Ֆէրան անունն ունեցող մը, որ կ'երեւայ թէ զիտէ պատկերին ուր զտնուիլը։ Կ'ըսէ թէ պատկերը իր առողջութիւնը դարմանելու համար ծովային ճամբորդութիւն մը կատարած է և հիմա Միացեալ Նահանգները կ'գտնուի։ Ակից աւելին չուզեր ըսել, և այսչափը ըսած ըլլալուն համար ալ կը ցաւի։ Ֆէրան մասնագէտ է եկեղեցական հնութեանց և թանգարաններու գողութեան արհեստին մէջ։ Վերջին տասը տարիներու մէջ իր ապրուստը կը ճարէր գողութեամբ, և շատ կը զարմանայ երբ կ'ըսեն թէ ըրածը ապօրինաւոր գործ մըն է։ Գիւղեր ժամանակ Յիսուսի թանգարանները և եկեղեցիները կը մտնէր, բայց թէ ի՞նչ կերպով կրնար գողնալ, ասիկա իր գաղտնիքն է։ Ֆէրան ուզած առարկաները կը գողնար, և եթէ մինչև իսկ գողցած առարկան հազար ոսկի արժէր, մօտը զրաւնուող հնավաճառի մը տասը կամ քսան ոսկիի կուտար, առանց ըսելու թէ ո՛ւրկից գնած էր զայն։ Այս ժամրդը բաղմաթիւ եկեղեցիներ կողոպտած է Իտալիայի, Պելճիքայի, Գերմանիոյ և Հոլանտայի մէջ։ Իր քաջագործութիւններն միայն մէկ քանիներն են Վէրվիլի մօտ եկեղեցիէ մը կոթական խմբանկար մը և Գերմանիոյ, Գասանթրն քաղաքի Մայր եկեղեցիէն երկու խիստ գեղեցիկ գորգեր գողնալը։ Ատոնք 4000 ոսկիական ոսկի արժէք ունէին, բայց ինքը հնավաճառի մը ծախեց միմիայն 120 ոսկիի։ Վերջերս Երիտասարդ կին մը իրեն կ'ուղեկցէր, եւ երկուքը մէկ կը ճամբորդէին Տէր և Տիկին Լաթրիէ անունով։ Բայց հիմա կ'երեւայ թէ կինն ալ զզուած է իրմէ։ Սէնն անգամ որ կինը կը հարցնէր իրեն թէ ինչպէ՞ս դրամ կը շահի, կ'ըսէր թէ քու պտնալիք գործդ չէ։ Հիմա երկուքն ալ ձերբակալուած են և բանտը կը գտնուին։

Ցայտնուած է որ Ֆէրան, իր ձերբակալութենէն շատ ժամանակ առաջ ըսած էր թէ «Ճօքօնտա»ին ո՛ւր գտնուիլը գիտէ և թէ պատկերը Ամերիկայի մէջ կը գտնուի։ Ոստիկանութիւնը կը յուսայ որ վերջ ի վերջոյ պիտի կրնայ «Ճօքօնտա»ն գտնել։

Զ. Տ. Ս. Փ.

"ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ"

Այսօր, «Մանզումէ»ի առաջին էջին մէջ կը սկսինք մեր նոր թերթօնը, «ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ», որ հարազատ կերպով մը պիտի պատկերացնէ դար մը առաջուան ազգային—պատմական կեանքը, և իբրեւ պիտի բերէ այդ ատեններու ամէնէն նշանաւոր դէմքերը, իրենց գործունէութեան ամէնէն կարկառուն դրուագներովը։

Եթէ ակնարկ մը նետենք մեր գրականութեան վրայ, պիտի տեսնենք որ անցեալին ուսումնասիրութիւնը բացարձակապէս վտարուած է անկէ։ Ոչինչ գիտենք մեր նոյն իսկ հարիւր տարի առաջուան նախնիքներուն կենցաղին, բարքերուն, կեանքի պայմաններուն ու մտահոգութեանց մասին։ «ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ»ը ահա պատմական այդ մթին շրջաններէն մէկը պիտի լուսաւորէ. և մենք վստահ ենք որ սիրելի ընկերներէն մէկը պիտի դառնայ հայ ժողովուրդին, որուն ցաւերուն և ըղձանքներուն յայտնութեան նուիրուած է նոյն ատեն։

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՖՐՈՆԻԿ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՒՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

(ՎԷՊ ԱԶԳԱՅԻՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Ա.

ՎՈՅՎՈՏԱՅԻ ՊՈՂԱԿԱՆՈՅՆԸ

Ղալաթիոյ Գուլէ Պոյնը կոչուած հրապարակը որուն կը յանդի այսօր Եիւքէք Քալտրրիմի զառիվայրը, ասկէ հարիւր տարի առաջ Պոլսոյ ամէնէն անապահով վայրերէն մէկն էր։

Եէնիչէրիները պահականոց մը ունէին այդտեղ, և ատիկա մինակը կը բաւէր այդ հրապարակին տխուր հմայքը մը տալու համար։ Այնտեղ կը նստէր Ղալաթիոյ Վոյվոտան, — ոստիկանապետը, — իր ձեռքին տակ պահելով անկանոն եէնիչէրիներու այն խումբերէն մէկը, որոնց մէջ ամէն ազգ իր ներկայացուցիչը ունէր, և որոնք «կամաւոր» անունով կը կոչուէին, ու կատարեալ սարսափ մը տարածած էին Պոլսեցւոց գլխուն։

Ամէն տեսակ մարդիկ կային այդ խումբերուն մէջ, գողեր, նախկին բանտարկեալներ, նոյն իսկ բանտէ ու թիարանէ փախած ոճրագործներ, որոնք աւելի կամ նուազ զօրաւոր պաշտպանութեան մը ներքեւ յայտնած էին օձիքնին ազատել, և եկած «կամաւոր» արձանագրուած էին, միանգամ ընդ միշտ ամէն հետապնդութենէ զերծ մնալու համար։

Եւ ահա այս մարդոց յանձնուած էր Ղալաթիոյ ոստիկանական հսկողութիւնը։ Շարաթ չէր անցներ որ երկու կամ երեք ոճիր չգործուեր այդ կողմերը, մասնաւորաբար ծովեզերքը, և երբեք չէր պատահած որ այդ ոճիրներուն համար ո՛ և է մէկը ենթադիտ ըլլար։ Միայն, դիակները վերցնելով պահականոց կը տանէին, ո՛չ այնքան զանոնք չունենալու յօդուտումէն ապահովելու, որքան անոնց ընտանիքէն դրամ վերցնելու տոիթ մը ստեղծած ըլլալու համար։

Պահականոցը՝ կարմիր ներկուած փայտէն խեղճուկ շէնք մը էր, միայարկ, ընդարձակ բակով մը որուն երկու կողմը չորսական սենեակ կը գտնուէին։ Բակին խորը, առաստաղէն մինչեւ գետին երկարող հաստ վարագոյր մը Վոյվոտային յատուկ սրահին դուռը կը ծածկէր։ 1807ի հրդեհին՝ նախկին ոստիկանատունը այրած ըլլալով, այս շէնքը անապարանքով կառուցուած էր, և եթէ չըլլային անոր շուրջը վխտացող բազմաթիւ եէնիչէրիներ, օտարական մը մտքէն անգամ չէր կրնար անցընել թէ պաշտօնական հաստատութիւն մըն է։

Ժողովուրդը սակայն շատ լաւ կը ճանչնար զայն։ և անշուշտ ատոր համար էր որ նոյն իսկ լոյս աչքով կը զգուշանար անոր առջեւէն անցնելու։

Համբաւաւոր էին մասնաւորապէս պահականոցին նկուղները։ Ոչ ոք տեսած էր զանոնք, բայց ամէն մարդ կը հաւատար թէ պահականոցին ստորոտը խորունկ փոսեր կան, որոնց մէջ չղթայակապ մարդիկ անօթի կը մեռցուին կամ կը չարչարուին սարսափելի տանջանքներով։ Նոյն իսկ տարաձայնութիւն մը կը հաւաստէր թէ վերջին հրդեհին՝ այդ նկուղներուն մէջ բանտարկուած բազմաթիւ դժբախտներ ողջ ողջ այրած էին։

Այսքա՛ն տխուր համբաւ մը կը վայելէր Վոյվոտայի պահականոցը, հարիւր տարի առաջ։

1819ի փետրուարին առաջին օրը, դեռ նոր մթնած, չորս եէնիչէրիներ ծալապատիկ նստած էին պահականոցին ձախակողմը երկարող քարէ նստարանի մը վրայ, զոր բաւական լայն «չարտախ» մը կը հովանաւորէր։

Ամբողջ օրը անձրեւած էր, և գիշերնամուտի այդ պահուն՝ ուժգին հով մը կը փչէր չառաչուն, զրեթէ խլացուցիչ աղմուկով մը։ Եէնիչէրիները, հանդարտիկ չպուս կը քաշէին, բացի մէկէն, որ իր առջեւ պլորուած խոշոր շունի մը գլուխը կը շոյէր անպատում գուրգուրանքով։ Անգէն հսկայ մըն էր, ածիլուած զանկով՝ որուն վրայ անսահման փաթթոց մը իբր գաբեթ կը հանդչէր։ Հակառակ ցուրտ օդին, «սալթա»յին կոճակները քակած էր, բաց թողլով ստեւոտ կուրծք մը որ ամէն մէկ շունչ առնելուն կամարի մը պէս կ'ուռէր։

Զորսն ալ չէին խօսեր։ Ցայտնի էր որ կերակուրէն նոր եկած էին, զարհուրելի կերպով թիած, և իրենց բեռնաւորուած ստամոքսը թեթեցնելու կ'աշխատէին մեռելային հանդարտութեան մը մէջ։ Բայց ահա հինգերորդ եէնիչէրի մը եկաւ խլեց իրենց լռութիւնը։

— Դէշ լուր, ըսաւ նորեկը՝ նստարանին վրայ իրեն տեղ բանալով։

— Վախնամ Այէմտարը ողնցաւ, հեղնեց միւսներէն մէկը։

— Աւելի գէշ։ հիմայ լուր եկաւ Տավուտ Փաշայի Օճաքէն. Արնավուտլուքը տակնուվրայ է, կ'երեւայ թէ Ալի փաշան գլուխ պիտի վերցնէ...

— Եւ ատոր համար սուգի՞ մտեր ես, վրայ տուաւ ուրիշ մը՝ անգէն յարնելովով մը։

— Անչո՛ւշտ... ի՞նչ պիտի ընենք եթէ ամէնքս մէկ ծողմէն Արնավուտլուքը դրկեն։

— Հոգդ ատ ըլլայ... Պոլիս մեծ է, կը փախինք։

— Ան ատեն մըն էր. հիմայ Պօսթանճիները աչքերնին չորս բացած են, Հալէթ ամէնքն ալ կաչառեր է... Դուք իմ ըսածիս ականջ կախեցէք, պիտի տեսնէք որ էն առաջ «կամաւոր»ները պիտի դրկեն կռուի։

— Ի՞նչ եթէ չուզենք երթալ...

— Պիտի ցրուեն մեր խումբը... արդէն անիծած Հալէթին նպատակը ատ է, մար Պորտս զրկուած էր, բայց ինքը՝ Թագուհիին վիշապաղօրաց դունդին մէջ արձանագրուեցաւ և սկսաւ ամենազարմանալի արկածներ կանցնիլ մը։ Կ'ըսուի թէ անգամ մը վաթսուն Թիրօլեաններու լարած մէկ թակարդէն փախաւ. և փոխանակ գերի բռնուելու, անոնցմէ տասերեքը գերի բռնեց և իր բանակը տարաւ։ Այնքան արագ կերպով ասիանի բարձրացում կը ստանար որ չուտով գնդապետ եղաւ, և դեռ 30 տարեկան չեղած՝ կիսաբաժնի հրամանատար կարգուեցաւ։

Զօրաւոր մարդ մըն էր և ամէն տեսակ յոգնութեան կը դիմանար։ Երբ Եգիպտական արշաւանքէն վերադարձաւ, կը հարցնէին թէ ուր վիրաւորուած էր։ «Նայեցէք և վրաս ամէն կողմ նշաններ պիտի դտնէք», կը պատասխանէր։

Մինչեւ իսկ, Նարօլիի մէջ մութ ծակի մը մէջ երկու տարի բանտարկուելէ վերջ, հրամանատարը դեռ բաւական զօրաւոր էր։ Բարիզ վերադառնալէ վերջ, դեռ քանի մը տարի ապրեցաւ, ամուսնացաւ, և հաստատուեցաւ Վիլլէ Քօթրէյ։

Արձանին կաւէ կաղապարը դէս դար առաջ պատրաստուած էր, երբ զօրավար Ֆէվրիէի նախագահութեամբ յանձնախումբ մը որոշեց արձանը զետեղել այն տեղը ո՛ւր որդւոյն և թոռանը արձանը կը գտնուէր։ Մօտսէլ արձանագործը, յանձնախումբին առաջարկին վրայ համաձայնութեամբ ներկայացուցած էր գինքը պլխուն վրայ փետուրով մը, բայց երբ թոռը տեսաւ, դիտողութիւն բրաւ և ըսաւ. «Պէտք է որ հրամանատարը ներկայացնէք ինչպէս որ էր ապրած ժամանակը»։ Որով հիմայ կը տեսնուի ինչպէս որ ան կ'երեւար պատերազմի մէջ, գնդակ մը ընդունելէ վերջ, թաւարձի մոտերը հովէն խանդարուած։

Երբ երեք արձանները վերջնականապէս տեղերէն դնեն, մտադրութիւն կայ որ Մալդէրպի հրապարակին անունը փոխուի Երրեակ Տիւմաներու հրապարակի։

* * *

Եթէ Բարիզի ոստիկանութիւնը մինչև հիմա չկրցաւ «Ճօքօնտա»յին հետքը գտնել, գոնէ կրցաւ ձերբակալել Ռընէ Ֆէրան անունն ունեցող մը, որ կ'երեւայ թէ զիտէ պատկերին ուր զտնուիլը։ Կ'ըսէ թէ պատկերը իր առողջութիւնը դարմանելու համար ծովային ճամբորդութիւն մը կատարած է և հիմա Միացեալ Նահանգները կ'գտնուի։ Ակից աւելին չուզեր ըսել, և այսչափը ըսած ըլլալուն համար ալ կը ցաւի։ Ֆէրան մասնագէտ է եկեղեցական հնութեանց և թանգարաններու գողութեան արհեստին մէջ։ Վերջին տասը տարիներու մէջ իր ապրուստը կը ճարէր գողութեամբ, և շատ կը զարմանայ երբ կ'ըսեն թէ ըրածը ապօրինաւոր գործ մըն է։ Գիւղեր ժամանակ Յիսուսի թանգարանները և եկեղեցիները կը մտնէր, բայց թէ ի՞նչ կերպով կրնար գողնալ, ասիկա իր գաղտնիքն է։ Ֆէրան ուզած առարկաները կը գողնար, և եթէ մինչև իսկ գողցած առարկան հազար ոսկի արժէր, մօտը զրաւնուող հնավաճառի մը տասը կամ քսան ոսկիի կուտար, առանց ըսելու թէ ո՛ւրկից գնած էր զայն։ Այս ժամրդը բազմաթիւ եկեղեցիներ կողոպտած է Իտալիայի, Պելճիքայի, Գերմանիոյ և Հոլանտայի մէջ։ Իր քաջագործութիւններն միայն մէկ քանիներն են Վէրվիլի մօտ եկեղեցիէ մը կոթական խմբանկար մը և Գերմանիոյ, Գասանթրն քաղաքի Մայր եկեղեցիէն երկու խիստ գեղեցիկ գորգեր գողնալը։ Ատոնք 4000 ոսկիական ոսկի արժէք ունէին, բայց ինքը հնավաճառի մը ծախեց միմիայն 120 ոսկիի։ Վերջերս երիտասարդ կին մը իրեն կ'ուղեկցէր, եւ երկուքը մէկ կը ճամբորդէին Տէր և Տիկին Լաթրիէ անունով։ Բայց հիմա կ'երեւայ թէ կինն ալ զզուած է իրմէ։ Սէնն անգամ որ կինը կը հարցնէր իրեն թէ ինչպէ՞ս դրամ կը շահի, կ'ըսէր թէ քու պտնալիք գործդ չէ։ Հիմա երկուքն ալ ձերբակալուած են և բանտը կը գտնուին։

Ցայտնուած է որ Ֆէրան, իր ձերբակալութենէն շատ ժամանակ առաջ ըսած էր թէ «Ճօքօնտա»ին ո՛ւր գտնուիլը գիտէ և թէ պատկերը Ամերիկայի մէջ կը գտնուի։ Ոստիկանութիւնը կը յուսայ որ վերջ ի վերջոյ պիտի կրնայ «Ճօքօնտա»ն գտնել։

Զ. Տ. Ս. Փ.

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՒՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

(ՎԷՊ ԱԶԳԱՅԻՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Ա.

ՎՈՅՎՈՏԱՅԻ ՊՈՂԱԿԱՆՈՅՆԸ

Ղալաթիոյ Գուլէ Պոյնը կոչուած հրապարակը որուն կը յանդի այսօր Եիւքէք Քալտրրիմի զառիվայրը, ասկէ հարիւր տարի առաջ Պոլսոյ ամէնէն անապահով վայրերէն մէկն էր։

Եէնիչէրիները պահականոց մը ունէին այդտեղ, և ատիկա մինակը կը բաւէր այդ հրապարակին տխուր համբաւ մը տալու համար։ Այնտեղ կը նստէր Ղալաթիոյ Վոյվոտան, — ոստիկանապետը, — իր ձեռքին տակ պահելով անկանոն եէնիչէրիներու այն խումբերէն մէկը, որոնց մէջ ամէն ազգ իր ներկայացուցիչը ունէր, և որոնք «կամաւոր» անունով կը կոչուէին, ու կատարեալ սարսափ մը տարածած էին Պոլսեցւոց գլխուն։

Ամէն տեսակ մարդիկ կային այդ խումբերուն մէջ, գողեր, նախկին բանտարկեալներ, նոյն իսկ բանտէ ու թիարանէ փախած ոճրագործներ, որոնք աւելի կամ նուազ զօրաւոր պաշտպանութեան մը ներքեւ յայտնած էին օձիքնին ազատել, և եկած «կամաւոր» արձանագրուած էին, միանգամ ընդ միշտ ամէն հետապնդութենէ զերծ մնալու համար։

Եւ ահա այս մարդոց յանձնուած էր Ղալաթիոյ ոստիկանական հսկողութիւնը։ Շարաթ չէր անցներ որ երկու կամ երեք ոճիր չգործուեր այդ կողմերը, մասնաւորաբար ծովեզերքը, և երբեք չէր պատահած որ այդ ոճիրներուն համար ո՛ և է մէկը անհանգիստ ըլլար։ Միայն, դիակները վերցնելով պահականոց կը տանէին, ո՛չ այնքան զանոնք չունենալու յօդուտումէն ապահովելու, որքան անոնց ընտանիքէն դրամ վերցնելու տոիթ մը ստեղծած ըլլալու համար։

Պահականոցը՝ կարմիր ներկուած փայտէն խեղճուկ շէնք մը էր, միայարկ, ընդարձակ բակով մը որուն երկու կողմը չորսական սենեակ կը գտնուէին։ Բակին խորը, առաստաղէն մինչեւ գետին երկարող հաստ վարագոյր մը Վոյվոտային յատուկ սրահին դուռը կը ծածկէր։ 1807ի հրդեհին՝ նախկին ոստիկանատունը այրած ըլլալով,

այս շէնքը անապարանքով կառուցուած էր, և եթէ չըլլային անոր շուրջը վխտացող բազմաթիւ եէնիչէրիներ, օտարական մը մտքէն անգամ չէր կրնար անցընել թէ պաշտօնական հաստատութիւն մըն է։

Ժողովուրդը սակայն շատ լաւ կը ճանչնար զայն։ և անշուշտ ատոր համար էր որ նոյն իսկ լոյս աչքով կը զգուշանար անոր առջեւէն անցնելու։

Համբաւաւոր էին մասնաւորապէս պահականոցին նկուղները։ Ոչ ոք տեսած էր զանոնք, բայց ամէն մարդ կը հաւատար թէ պահականոցին ստորոտը խորունկ փոսեր կան, որոնց մէջ չղթայակապ մարդիկ անօթի կը մեռցուին կամ կը չարչարուին սարսափելի տանջանքներով։ Նոյն իսկ տարաձայնութիւն մը կը հաւաստէր թէ վերջին հրդեհին՝ այդ նկուղներուն մէջ բանտարկուած բազմաթիւ դժբախտներ ողջ ողջ այրած էին։

Այսքա՛ն տխուր համբաւ մը կը վայելէր Վոյվոտայի պահականոցը, հարիւր տարի առաջ։

1819ի փետրուարին առաջին օրը, դեռ նոր մթնած, չորս եէնիչէրիներ ծալապատիկ նստած էին պահականոցին ձախակողմը երկարող քարէ նստարանի մը վրայ, զոր բաւական լայն «չարտախ» մը կը հովանաւորէր։

Ամբողջ օրը անձրեւած էր, և գիշերնամուտի այդ պահուն՝ ուժգին հով մը կը փչէր չառաչուն, զրեթէ խլացուցիչ աղմուկով մը։ Եէնիչէրիները, հանդարտիկ չպուս կը քաշէին, բացի մէկէն, որ իր առջեւ պլորուած խոշոր շունի մը գլուխը կը շոյէր անպատում գուրգուրանքով։ Անգէն հսկայ մըն էր, ածիլուած զանկով՝ որուն վրայ անսահման փաթթոց մը իբր գաբեթ կը հանդչէր։ Հակառակ ցուրտ օդին, «սալթա»յին կոճակները քակած էր, բաց թողլով ստեւոտ կուրծք մը որ ամէն մէկ շունչ առնելուն կամարի մը պէս կ'ուռէր։

Զորսն ալ չէին խօսեր։ Ցայտնի էր որ կերակուրէն նոր եկած էին, զարհուրելի կերպով թիած, և իրենց բեռնաւորուած ստամոքսը թեթեցնելու կ'աշխատէին մեռելային հանդարտութեան մը մէջ։ Բայց ահա հինգերորդ եէնիչէրի մը եկաւ խլեց իրենց լռութիւնը։

— Դէշ լուր, ըսաւ նորեկը՝ նստարանին վրայ իրեն տեղ բանալով։

— Վախնամ Այէմտարը ողնցաւ, հեղնեց միւսներէն մէկը։

— Աւելի գէշ։ հիմայ լուր եկաւ Տավուտ Փաշայի Օճաքէն. Արնավուտլուքը տակնուվրայ է, կ'երեւայ թէ Ալի փաշան գլուխ պիտի վերցնէ...

— Եւ ատոր համար սուգի՞ մտեր ես, վրայ տուաւ ուրիշ մը՝ անգէն յարնելովով մը։

— Անչո՛ւշտ... ի՞նչ պիտի ընենք եթէ ամէնքս մէկ ծողմէն Արնավուտլուքը դրկեն։

— Հոգդ ատ ըլլայ... Պոլիս մեծ է, կը փախինք։

— Ան ատեն մըն էր. հիմայ Պօսթանճիները աչքերնին չորս բացած են, Հալէթ ամէնքն ալ կաչառեր է... Դուք իմ ըսածիս ականջ կախեցէք, պիտի տեսնէք որ էն առաջ «կամաւոր»ները պիտի դրկեն կռուի։

— Ի՞նչ եթէ չուզենք երթալ...

— Պիտի ցրուեն մեր խումբը... արդէն անիծած Հալէթին նպատակը ատ է,

աչքին փուշ ենք դարձեր...

— Սատկեցնելու է... Ալէմտարի պէս առիւծին խերը անիծեցինք, և հիմայ այս մուկի կտորէն պիտի վախնանք...

— Անկէ առաջ Պօսթանճիներուն գլուխը ուտելու է, ատ չունեցը եթէ մեզի հետ ըլլան, Հալէթի մտը անգամ չի կրնար վերցնել մեր վրայ, վճռեց Նորեկը։

Ցետոյ՝ դառնալով հսկային որ դեռ խօսակցութեան չէր խառնուած, հարցուց.

— Ի՞նչ կ'ըսես, Եուսուֆ Փէհլիվան, իրաւունք չունի՞մ...

Ոտ, անդղայնի մռայտուքով մը որ որոտման արձագանգի մը կը նմանէր, հսկան հաւանութիւն յայտնեց։

Կ'երեւայ թէ շատ մեծ ազդեցութիւն ունէր միւսներուն վրայ, որովհետեւ անոնցմէ ոչ ոք փորձեց իր արտասանած վճռին դէմ առարկութիւն ընել։

Հսկան շարունակեց.

— Մնաց որ՝ Արնավուտլուքք երթալը այնքան ալ անպատեհ չերեւար

ԻՏԱԼԵԻԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԳՐԱՒԱԾ ԿՂԶԻՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՒԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽԸ

*Սթէֆանի գործակալութեան մէկ հեռագիրը երէկ հաղորդած էր թէ Բրէզպիթէրօ-դեր-ծովակալին հրամանատարութեան տակ գտնուած նաւաբաժինը գրաւած է Սթամբոլեան կղզին (զոր Յոյները կը կոչեն Ամթրօքալիա կամ Ամթիքալէա), հոն հաստատելու համար գործողութեան խարիսխ մը։ Իբր շարժառիթ այս գրաւման գործակալութիւնը ցոյց կուտայ հսկողութիւն ի գործ դնելու անհրաժեշտութիւնը, պատերազմի մաքախուսութեան առաջքը առնելու համար։ Իտալացիները դիտմամբ այս կղզին ընտրեր են, որովհետեւ անիկա երկու ընտիր նաւակայքեր ունի եղեր թէ հիւսիսէն և թէ հարաւէն։ Այս վերջին պարագան ճիշդ չէ։ Սամբոլիա, արդարեւ կապուած է երկու միացեալ կղզիներէ և երկու նաւակայքերէ որոնք կը գտնուին երկու կղզիները միացնող պարանոցին երկու կողմերը։ Բայց, գալով հրսկողութեան պարագային, Ամթրօքալիա յարմար կղզին չէ։ Անիկա կը գտնուի հիւսիսային Արշիպեղագոսի և Եգիպտոսի մէջ գտնուած ճամբուն վրայ, հաստատուած ըլլալով Յունաստանի և Սամոսի միջև։ Որպէս զի այս հսկողութիւնը աւելի զօրեղ ըլլար, պէտք էր որ անիկա գտնուած ըլլար դէպի աւելի հիւսիս։ Թերեւս Իտալիա ուրիշ կղզի մը ևս գրաւելու միտք ունի Տարանտէլի անցքին վրայ։

Ուրիշ պատճառներ պէտք է առաջնորդ ըլլան Իտալիան այս կղզին գրաւելու, որ ոչ թուրք պահականոց ունի և ոչ ալ նոյնիսկ թուրք ժողովուրդ։

«Թանին», այս գրաւման վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ կղզին ժայռուտ է և իր նաւակայքէն զատ ուրիշ ո՛ և է առաւելութիւն չունի։ Թուրք թերթը կը կարծէ թէ այս կղզին խարխսխ մը պիտի ըլլայ նաւային գործողութեան համար և թէ ապագային պիտի ծառայէ Իզմիրի պատահական պարագաներուն տակ։

Բ. ԴՐԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ինչպէս գրուած էինք երէկ, արտաքին գործոց նախարարին կողմէ դեսպաններուն հաղորդուեցաւ Բ. Դրան պատասխանը ձեռամբ Թովհաննէս պէյ Գուլումեանի, որ բոլոր դեսպանատունները այցելելով, կարճ տեսակցութիւններով իւրաքանչիւր դեսպանին հաղորդեց յիշատակագրին ամփոփոյթը։ Թովհաննէս պէյ յետոյ Նշան Թալվարչեանին ապարանքը գնաց, բայց Սայիտ փաշա Բ. Դուռ եկած ըլլալով, խորհրդականը վերադարձաւ Բ. Դուռ, ուր Սայիտ փաշային հաղորդեց իր կատարած պաշտօնին արդիւնքը։ Կը կարծուի թէ Բ. Դրան պատասխանը խիստ լաւ տպաւորութիւն մը թողած է դեսպաններուն վրայ։

Արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ հեռագրաւ հաղորդուեցան օսմ. դեսպաններուն պատասխանին պատճէնները։

Բացարձակապէս անհիմն է թէ Բ. Դուռը իր պատասխանով կարգ մը մնտեսական մենաշնորհներ կ'ընծայէ Իտալիոյ։

ՏԱՐԱՆԷԼԻ ԽՆԴԻՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ խորհրդակցութեան նիւթ պիտի ընէր նեղուցին վերաբացումը միջազգային վճռաւականութեան առջև։

Առջի զիւղեր չրջած զրոյցի մը համաձայն երէկ առտուան թերթերը գրած էին թէ Ռուս դեսպանատունը Բ. Դրան ծանուցագիր մը տուած է Տարտանէլի փակման հետեւանքով։ Այս լուրը՝ այս ձեւին տակ՝ անհիմն է։ Ռուս դեսպանատունը երկուշաբթի օր բոլորովին բարեկամական դիտմամբ մը կատարած էր օսմ. կառավարութեան մօտ։ Դեսպանատան յանձնածը ծանուցագիր մը չէր, այլ պարզ յիշատակագիր մը որուն մէջ դեսպանատունը կ'ապացուցանէր նեղուցին փակման հետեւանքով ռուս վաճառականութեան կրած վնասը։ Դեսպանը կը խնդրէր պարզապէս որ եթէ հարելիութիւն կար վերաբացուելիք նեղուցը առեւտրական նաւերուն առջև։ Հետեւաբար ռուս դեսպանատան կողմէ կատարուած այս կիրակի դիմումէ մը յայտնի կ'երեւի թէ դիմումը հեռու է ունենալէ այն կարեւորութիւնը զոր մեծ-խօսկի և լատեղական թերթերը կարծելին նշմարել առնոր մէջ։

Անգլիական կառավարութիւնն ալ մինչեւ երէկ իրիկուն այս մասին ուէ դիմում չէ ըրած Բ. Դրան մօտ։

Ինչպէս գրուած էր արդէն, օսմ. կառավարութիւնը բնաւ հակառակ չէ նեղուցին վերաբացման։ Բայց ոչ նուազ ստոյգ է նաև թէ Բ. Դուռը ամէն քանէ առաջ պէտք է մտածէ երկրին ապահովութիւնը։ Նեղուցը բաց կը մնար մինչեւ այն ատեն ուր Իտալիա ուզեց փորձել ծանօթ նաւային ցոյցը, որուն չէզոքներու վաճառականութեան պատճառած վնասը յայտնի է ամէնուն։ Ինչ որ ալ ըլլայ, արդէն պատրաստ են Թորփիլները վերցուելու համար անհրաժեշտ եղող գործիքները նեղուցին հրամանատարը միմիայն Բ. Դրան հրամանին կը սպասէ։

*** Բ. Դուռը տեղեկացուցած է արդէն տէրութեանց, իր դեսպաններուն միջոցաւ թէ կը փափաքի անմիջապէս բանալ նեղուցները, միայն թէ իտալական նաւատորմիղին բռնելիք դիրքէն կախում պիտի ունենայ այդ բանը։

*** Բարիզէն քաղուած հեռագիր մը կ'ըսէ որ՝ այն լուրը թէ օսմ. կառավարութիւնը սկսած է նեղուցին Թորփիլները վերցնել, խիստ մեծ զոհունակութիւն պատճառած է Եւրոպայի մէջ։

մը օրաթերթեր, ինչպէս «Դոսիէռնա Տէլլա Սէռա» և «Ճիորնալէ տ'Իթալիա», որոշապէս իրենց յուսախաբութիւնը կը յայտնեն Տարանէլի դէմ Իտալական նաւային գործողութեան ընդհատման մասին։ Պաշտօնական զեկոյցին այն նախադասութիւնը, որ կ'ըսէ թէ նաւային ոյժը իր պաշտօնը աւարտած ըլլալով, դէպի Իտալիա կը վերադառնայ, ժամանաւորապէս դառն մեկնաբանութեանց տեղի տուած է։ «Այդ զեկոյցը, կը գրէ «Ճիորնալէ տ'Իթալիա», չի կրնար բնականաբար զոհացնել հանրային կարծիքը։ Նաև ամէն մարդ գիտէ թէ այս պատերազմը, երբոր Ափրիկէէն դուրս կը փոխադրուի, կը զրգռէ Եւրոպական ազգերը, որոնք կը ճանչնան թէեւ թէ Իտալիա իրաւունք ունի, բայց անտարբեր չեն մնար իրենց շահերուն և վաճառականութեան պատճառուած վնասներուն հանդէպ։ Արդ ոչինչ աւելի զրգռիչ է այդ շահերուն համար, որոնք արդէն շատ դիւրազգած են, քան ժամանակ առ ժամանակ այն զնդաեղի հարուածները որոնք մամուլին մէջ իտալատեաց պաշտօնի մը տեղի կուտան և Խորհրդարանին կողմէ հարցանդուած կառավարութիւնն ծանր շուարումի մը կը մատնեն։ Ուրեմն արագ և վճռական գործողութիւն մը կատարենք։ Եւրոպայի պուռտուքները տեղի պիտի ունենան անգամ մը փոխանակ հարիւր անգամի, և յիշենք թէ աշխարհի պատմութիւնը կատարուած իրողութիւններու մշտական կիրարկութիւն մըն է։» Իր կողմէ, «Դոսիէռնա Տէլլա Սէռա», քննադատութեան մը մէջ աւելի չափաւոր, հակադնել կ'ուզէ թէ կառավարութեան համար անկարելի է կանգ առնել։ «Իտալական կառավարութեան նպատակը, պատերազմի ներկայ վիճակին մէջ, կը թուի թէ բաւականանալ է պարզ ցոյցերով։ Բուն արդիւնաւոր ձեռնարկները անոնք են որոնք նախաբանը կը կնքմնն որոշ գործողութեան մը, ոչ թէ այն ձեռնարկները որոնք կը սահմանափակուին արդէն ծանօթ ուժերը ցուցադրելուն մէջ։ Տրամաբանական է ուրեմն ենթադրել թէ՝ Տարտանէլի դէմ ցոյցը ազդարարութիւն մըն է և նախաբան մը այնպիսի դէպքերու որոնք տեղի պիտի ունենան յետոյ։ Այս ըմբռնումով այդ ցոյցը օգտակար ազդարարութիւն մըն է Թուրքիոյ և կրնայ ազդու սպառնալիք մը ըլլալ։»

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՋՐՈՑՑՆԵՐ

Պէրլինէն կը հեռագրեն «Թան»ի. — «Պէրլինի մէջ չեն գիտեր դեռ թէ՝ Ռուսիա բողոքած է Տարանէլի փակման դէմ։ Բեռերսպուրգի մէջ և հոս զրոյց կը շրջի այսպիսի բողոքի մը մասին։ Միւս կողմէ «Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկ»ի Թղթակիցը կը կարծէ զիտալ թէ Ռուսիա պիտի առաջարկէ որ Բեռերսպուրգի մէջ միջազգային համաժողով մը գումարուի։ Սակայն այս տեղեկութիւնը չէ հաստատուած դեռ։ «Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկ» չի կարծեր թէ՝ Եւրոպական տէրութիւնները համակերպին Նեղուցներուն պաշարման, նոյնիսկ կարճ ժամանակի մը համար։ Տարտանէլէն անցնող նաւերուն թիւն է գրեթէ օրը վեցսուն նաւ 4000 թոնոյի միջին տարողութեամբ։ Գերմանական թերթերուն նայելով՝ առնուազն չորս օր պէտք է անցքը բանալու։ Միջազգային նաւարկութեան առջև, տասը օր պէտք է Պոլսոյ աւստրիական առեւտրական սենեակին կարծիքով։ Շատ դժուար է ընդունիլ որ տէրութիւնները առանց բողոքելու այսպիսի վտանգաւոր ընդհատման մը դէմ Միջերկրականի և Սեւ ծովու միջև հաղորդակցութեանց մէջ։ Պատշաճ է դիտել տալ թէ Թուրքիոյ մօտ Գերմանիոյ պաշտպանած տեսութիւններէն մին է իմացնել Թուրք կառավարութեան թէ՝ իտալական նաւային գործողութիւն մը նգէական ծովու մէջ աւելի մեծ անպատեհութիւններ պիտի ունենար եւրոպական մեծ տէրութեանց համար քան Թուրքիոյ համար։ Եւրոպական արեւմտեան մեծ տէրութիւն մը ամիս մը առաջ առաջարկեց պատերազմական գործողութիւններու տարածել նգէական ծովու մէջ, կ'երեւի թէ Պառն Մարշալ խորհուրդ տուաւ Բ. Դրան չընդունիլ այս առաջարկութիւնը։ Հասկցաւ, կ'ըսեն, օսմ. կառավարութեան թէ՝ եթէ չի մերժեր այս մասուցումը՝ սկզբունքով ընդունած պիտի ըլլար տէրութեանց կողմէ միջնորդութեան մը զաղափարը։ Այսպիսի դիրքորոշութիւն մը կրնար օր մը անպատեհութիւններ ունենալ։ Դեսպանը աւելցուց թէ նգէական ծովուն մէջ իտալական գործողութիւնը ուղղակի կերպով վնաս պիտի պատճառէ եւրոպական տէրութեանց շահերուն։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԴԻՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԻՏԱԼԵՒՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՑՈՒԹԻՒՆ ԶՈՒՆԻ

Բեռերսպուրգէն կը հեռագրեն «Թան»ի. — «Բացարձակապէս կրնամ ապահովցնել ձեզ թէ Ռուսիա չունի և չէ ունեցած թերքական ջուրերուն մէջ նաւային ցոյցի մը ծրագիրը։ Կրնայ ըլլալ որ, եթէ նեղուցներուն փակումը չարունակուի, Ռուսիա ստիպուի բարեկամական դիտողութիւններ ընել Թուրքիոյ, որպէս զի հասակերպի Լոնտոնի պայմանագրութեան, որ Սև Ծովու և Տարտանէլի ազատութիւնը կ'ապահովէ, և որպէս զի արհեստագիտական միջոցներ ձեռք առնէ անցքին պաշտպանութիւնը ապահովելու համար։ Ռուսիա, իր վաճառականութեան համար, այն չէզոք տէրութիւնն է որ ամէնէն աւելի չահազրգռուած է այդ անցքին ազատութիւնով։ Միւս կողմէ, ժամանաւոր պատճառ մը չունի խնայելու Թուրքիան, որ հինգ տարիէ ի վեր «իւղի արտ» մը կը թողու պարտականութեան ահեմանագրութիւնի վրայ, ուստանկան զիրքերուն ետեւէն դառնալով։ Սակայն, Ռուսիա բնաւ չի փափաքիր Երրեակ Համաձայնութենէն անկախ գործողութեան մը ձեռնարկել, և Իտալիոյ՝ ինչպէս բոլոր տէրութեանց հետ համախորհուրդ գործելով։ Ի նկատի ունի Պալքաններուն մէջ ապահովել խաղաղութիւնը, ինչպէս և միեւնոյն ժամանակ պաշտպանել իր առեւտրական շահերը։ Դիտել կուտան թէ՝ իրական մասնաւոր համաձայնութիւն մը գոյութիւն չունի, ինչպէս ծանուցուեցաւ, Ռուսիոյ և Իտալիոյ միջև։ Պալքաններու՝ մէջ իրենց քաղաքական շահերուն մասին։ Իրենց ներկայ մտերմութիւնը Երրեակ Համաձայնութեան կողմէ ուրիշ բան չի կրնար նկատուիլ բայց եթէ օգտակար կապ՝ մը Երրեակ Համաձայնութեան և Իտալիոյ միջև։»

ՌՈՒՍԻԱ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«Օբզինեան»ի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.— «Ռուսիա ժղեց Եւրոպան ուր որ կ'ուզէր ժղել, թէեւ քիչ մը տարբեր ճամբով մը։ Կը յիշուի թէ Բեռերսպուրգի դահլիճը առաջարկեց նաև դիմում մը ընել Բ. Դրան՝ Յունաստանի հարցանդուած հարցի համար։ Տէրութիւնները մերժեցին այս միակողմանի գործողութիւնը, յետոյ հաւանեցան որ խօսակցին իտալական կառավարութեան հետ, ուրկէ բան էր պատերազմին նախաձեռնութիւնը։ Իտալական կառավարութիւնը հաստատեց կղզուն վճիռը և զայն արձանագրել տուաւ տէրութիւնից, ինչ որ եզականապէս ծանրացուց կացութիւնը։ Յետոյ, օսմանեան կառավարութիւնը մերժեց նկատի առնել այն ամէն լուծում, որ գրաւուած նաւահանգիստներուն պարպումը չէր պարունակեր։ Ասիթը հայթայթուեցաւ այսպէս երկու հակառակորդներուն անտիկ ու անտեղիտալի դիրքերու մէջ ամրանալու։

Այս բանն է որ կը կոչուի խաղաղութեան համար աշխատիլ։ Ոչ ոք միտքէն պիտի անցընէ թէ Ռուսիա պարզ քայլ մը առած է ատով։ Մէկ անգամէն Եւրոպական միջնորդութեան մը հառանկանութիւնները սպառելու համար՝ պէտք է որ անիկա իր պատճառներն ունեցած ըլլար։ Ուստի իրաւունք ունինք շատ որոշ հարցում մը ընելու. Ռուսիա ո՞ւր կը յաւակնի մեզ տանիլ։ Ո՞ր գաղտնի յատակագիծին առաջին ժամն է թէ իտալական և թէ օսմանեան կառավարութիւններուն ժամ կրկնակ միջամտութիւնը։

Տեղի կայ հաստատելու և կը վախնանք որ ստոյգ է ասիկա, թէ ռուսական կառավարութիւնը իտալական կառավարութեան գործը դիւրացնել կ'ուզէ։ Արդէն իսկ խօսքը կը դառնայ հին համաձայնութեան մը մասին, որ կը սկսի 1909ի աշնան Զարին և Վիքթոր Էմմանուէլի միջև Բաքոնիֆի մէջ տեղի ունեցած տեսակցութենէն։ Թուրքերուն դէմ Ռուսիոյ միջոցաւ պաշտպանուելու այս երաշխաւորութիւնը կը բացատրէ իտալական կառավարութեան յիմար ամբոխմտութիւնը, Տրիպոլսոյ արշաւանքին պէս դէշ պատրաստուած արկածախնդրութեան մը մէջ նետուելու։

Ռուս կառավարութեան ամէնէն վրդովական յայտարարութիւնները չպիտի բաւեն ուրեմն ապահովցնել մեզ Ռուսիոյ իրական դիտաւորութեան վրայ, Օսմանեան կայսրութեան նկատմամբ։ Քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւնը, որուն նշանը տրուեցաւ Զարիքօֆի մեկնումով, չափազանց յանկարծական, չափազանց արժատական եղած էր և Արեւելքի մէջ Մոսկոֆեան դիւանագիտութեան բուռն մէթոտներուն յիշատակը չափազանց թարմ է, որպէսզի անձկութիւն մը չզգացուի ներկայ պարագային։

Երբ որ Ասքի պէյ բացատրէ, ամէնէն հաստատուն ձեւով, իբր քաղաքավար դիւանագէտ՝ մը, այն պատճառները որոնց համար վեհապետ մը չի կրնար Իտալիոյ թաւաւորին տալ նահանգ մը զոր Իտալիա չկրցաւ առնել, ոչ ոք պիտի մեղադրէ Բ. Դուռը թէ բարի կամեցողութենէ զուրկ է։ Պատմութիւնը հոն է, իր բոլոր դասերովը, և գիտենք թէ ի՛նչպէս Թուրքիա կը վճարէ իրեն դէմ մղուած պատերազմին ծախքերը։ Զանեանք զանիկա, 1897ին թէեւ յաղթական, սակայն Կրեատէն պարպելու պարտաւորուած։ Ո՞ւսկէց կուգար իրեն համար այդ ծանր հաշտութեան նախաձեռնութիւնը։ Բեռերսպուրգէն։ Եթէ Զարը տրամադիր է ընել Վիքթոր Էմմանուէլ Գ.ի համար՝ ինչ որ ըրաւ Եորկիոս Թագաւորին համար, Ռուսիա և իր զինակիցները 1897էն աւելի մեծ օգուտ մը պիտի քաղեն 1912ին։ Վրէժխնդրութեան համար Ապտիւլ Համիտ իր կայսրութեան դուռները կոնակի վրայ՝ բացաւ Վիլհելմ Բ.ին և Գերմանացիներուն, և Ռուսիան էր որ վնասեց։ Հիմա ալ նոյն բանը կրնայ տեղի ունենալ։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ԹԻԹԱՆԻՔ»Ի ԱՐԿԱԾԸ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՐՋՏ ԱՒԵԼԻ ԵՀԱՒՈՐ

ՀԵՐՈՍՆԵՐ ՈՒ ՎԱՏԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նիւ Եորք, ուր հասած են «Թիթանիք»ի աղէտին վերապրողները, անասնական յուզման մէջ է այս պահուան ամերիկեան կառավարութեան նախաձեռնութեամբ սկսուած պաշտօնական քննութիւնը, իր երեւան բերած յայտնութիւններով, բոլորովին խզերական ընթացք մը և համեմատութիւն մը կուտայ այդ յուզման։

Մամուլը զրեթէ մէկ ձայն կարած է, մանաւորաբար դատապարտելու համար Հուլայի Սթար Լայն շոգենաւային ընկերութեան վարիչները, որոնք «Թիթանիք»ի պէս անապին շոգենաւ մը չէին օժտած ազատարարական բոլոր անհրաժեշտ միջոցներով։ Աղէտին մեծութիւնը կը վերագրուի մանաւանդ իրենց այս անհոգի զանցառութեան, ինչ որ բոլորովին կը մեծցնէ զոհերուն ընտանիքներուն քով և առհասարակ հանրային կարծիքին մէջ գոյացած բուռն զայրոյթը։

Ամէն կողմէ ջերմ զոհունակութիւն կը յայտնուի ամերիկեան կառավարութեան բացած քննութեան ժամին։ Անոր ղեկուիչ մանաւանդ կարելի պիտի ըլլայ ճշդել պատասխանատուները և առաջքը առնել նմանօրինակ աղէտներու։ Այնքան խիստ է այդ քննութիւնը, որ նոյնիսկ Հուլայի Սթարի նախագահը՝ Պ. Պրիւս Իսմայ, որ ազատողներուն մէջ կը գտնուի, չէ արտօնուած Անգլիա վերադառնալու, հակառակ անոր որ չատ ալ անհամբեր է վայրկեան մը առաջ հեռանալու Նիւ-Եորքէն, ուր ամէն կողմէ կշտամբանք ու անէծք միայն կը տեսնէ իր վրայ։

Արդարեւ, ամէնէն աւելի Պ. Իսմայն է որ կը մեղադրուի, ո՛չ միայն իբր նախագահ այն շոգենաւային ընկերութեան որուն կը պատկանէր «Թիթանիք», այլ նաև անոր համար որ շատ տխուր վարմունք մը ցոյց տուած է նաւաբեկութեան ընթացքին, և առաջին փախչողներէն մէկը եղած է, հակառակ նաւաբեկութեանց օրէնքին՝ որուն համաձայն ընկղմող շոգենաւերու ճամբորդներէն էն առաջ կիներն ու տղաքը պէտք է ազատին։

Պ. Իսմայ կ'առարկէ թէ ինք կամաւոր ճամբորդ մըն էր շոգենաւին վրայ, հետեւաբար իրաւունք ունէր իր ազատման վրայ խորհելու։ Բայց ընդհանուր կարծիքը սա է թէ ինք պարտաւոր էր մինչեւ վերջը մնայ շոգենաւին վրայ, նաւապետին պէս, և թէ իր անձը ազատելէ առաջ պէտք էր ժամէր ազատելու այն խեղճերը որոնք քիչ մըն ալ իր ոճրագործ անհեռատեսութեան զոհ կը դառնային։

Ներկայիսին մէջ՝ ծերակուտական Ռէյնէր արտակարգ խստութեամբ յարձակեցաւ Պ. Իսմայի վրայ և դայն «վատ» կոչեց, յարելով թէ բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհը ցնծութեամբ պիտի ողջունէ Հուլայի Սթարի ոճրագործ վարիչներուն դէմ ձեռք առնուած պատժական միջոցները։ Տարանոյս չկայ թէ այդ մարդիկն ալ սուզի մէջ են այս պահուս, բայց ի՞նչ կ'արժէ իրենց սրտաբեկութիւնը բաղդատմամբ այն անաւոր զուլումին՝ որուն ենթարկուած են բոլորովին անմեղ հարիւրաւոր ընտանիքներ։ Այդ վարիչներուն մեղապարտ անխոհեմութեան և վտանգի հանանականութեան մասին ցոյց տուած տխմար արհամարհանքին մանաւանդ զոհուած են այդ խեղճերը։ Այս տեսակ աղէտի մը հանդէպ մեզի ուրիշ բան չի մնար ընելիք, այլ միայն օրէնքին և արդարութեան կոչում ընել, յանցաւորներու պատժուիլը պահանջել։

Ուրիշ տեղեկութեանց նայելով, Պ. Իսմայ նոյնիսկ փորձեր է խուսափիլ այդ քննութենէն, աշխատելով որ տակաւին Նիւ Եորք չհասած՝ դէպի Անգլիա վերադարձող շոգենաւ մը փոխադրուի ծովին վրայէն։ Կը մեղադրուի նաեւ անոր համար որ իր հրամանին վրայ միայն նաւապետը ստիպուած էր երազել շոգենաւին ընթացքը։ Որովհետեւ կը փափաքէր կարելի եղածին չափ կարճ ատենուան մը մէջ Նիւ Եորք հասնիլ, և չսիրլ առաջնութիւնը որ անտարակոյս չատ պատուաբեր պիտի ըլլար իր վարած ընկերութեան։ Իրաւ ալ «Թիթանիք», ժամը 21 հանգոյց արագութեամբ կ'ընթանար ատանակոյտին բաղխած միջոցին, ինչ որ չափազանց վտանգաւոր էր ատանակոյտերով լեցուն այդ փոքրանաւորը չրջանակին մէջ։

Կատարուած քննութեան ընթացքին յայտնի եղած է թէ չատ կիներ չեն ուզեր մեկնիլ շոգենաւէն, նախընտրելով իրենց ամուսնին հետ մնալիլ։ Քննիչները մասնաւորաբար զարմանք յայտներ են թէ ինչպէ՛ս 210 նաւազներ և պաշտօնեաներ կրցեր են ազատիլ, մինչդեռ անոնցմէ առաջ պէտք էր որ ճամբորդները ազատուած ըլլային։ Պատասխանուեր է իրենց թէ «Թիթանիք»ի ընկղմելէն վերջ՝ ազատուած մակոյկները վերադարձեր են ողջունի վայրը, և սկսեր են ժողվել բոլոր անոնք որոնք լողալ գիտնալով կրցած էին ջուրին երեսը մնալ։ Ատոնք մեծ մասամբ նաւազներ էին։

***

Նորագոյն տեղեկութիւններ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն Նիւ-Եորքի մէջ բացուած խորհրդարանական քննութեան մասին։ Ապրիլ 20ին, ժամը 10ին, քննիչ յանձնախումբին ներկայացաւ Պ. Պրիտ, «Թիթանիք»ի հեռագրատեսին օգնականը որ հերոսական վարմունք մը ունեցաւ, և որ ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով, պատգարակով մը բերուած էր։ Պ. Մարքոնի, անթել հեռագրի հնարիչը, ջերմերէն չնորհաւորեց զինքը իր ցոյց տուած պաղարիւնութեան և հերոսութեան համար, ու նոյն ատեն յայտնեց թէ փոթով պիտի ընդունի իր արժանի վարձատրութիւնը։ Պ. Պրիտ կրկնեց այն յայտարարութիւնները զոր հաղորդած ենք արդէն «Մանզուէ»ի երէկուան թուով։ Քննութիւնը երեւան հանեց նաև հետեւեալ իրողութիւնը։ Ֆիլատէլֆիացի կին մը՝ տիկին Ռիէրսըն որուն ամուսինը խեղդողներուն մէջն է, շոգենաւին արտակարգ արագընթացութենէն սարսափահար, կը մօտենայ Պ. Իսմայի ու կ'ըսէ.

— Անթել հեռագիրը լուր բերաւ թէ չրջականները բազմաթիւ սառնակոյտեր կը գտնուին. հրաման չը՝ պիտի տաք որ շոգենաւը քիչ մը աւելի յամր ընթացքով յառաջանայ։

Եւ Պ. Իսմայ կը պատասխանէ.

— Ընդհակառակը, բոլորովին պիտի երազենք մեր ընթացքը։

Նիւ Եորքէն, Ապրիլ 20 թուականով հասած հեռագիր մը ա՛լ աւելի ապշեցուցիչ լուր մը կը հաղորդէ։ «Ֆրանքֆուրթ» գերման շոգենաւը, որ «Թիթանիք»ի հեռագրապետի օգնական Պ. Պրիտի վկայութեամբ ամէնէն առաջ ստացեր է «Թիթանիք»ի օգնութեան կոչը, և որ շատ մօտ գտնուելով կրնար ժամանակին հասնիլ ու մեծ թուով ճամբորդներ փրկել, հակառակ իր հեռագրային խոստման թէ կը փութայ օգնութեան, բնաւ չէ երեւցեր աղէտին վայրը։

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բէրէնս-գուրկի Հեռագր. Դրդռակալութիւնը Դավրէժէն կը տեղեկանայ հետեւեալը.— «Բարլաքէն (Արտէպիլի նահանգ) հասած ծանրակշիռ լուրերը կը հաղորդեն թէ անիշխանութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի և կը վախցուի թէ Ղարապաղի և Ռուսիոյ մօտակայ օգնականներուն մէջ ալ անիշխանութիւնը պիտի չծաւալի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇԱԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԶՕՐԱՆՑՔԸ

Կայս. գահակալութեան տարեդարձին առթիւ Աղատութեան Բլուրին վրայ չաբաթ օր տեղի ունենալիք մեծ զօրանցքին պիտի մասնակցին գրեթէ 40 հազար զինուորներ։ Կայսրը ճիշդ ժամը 1ը քառորդ անցած Ազատութեան Բլուրը պիտի երթայ և զօրանցքը պիտի սկսի ժամը մէկ ու կէսին, որպէս զի ժամանակին կարող ըլլան իրենց զօրանոցները վերադառնալու բոլոր զինուորները։

ՆՈՐ ԿԱՄՈՒՐՋԸ.— Քաղաքապետութեան խիստ ազդարարութիւններուն վրայ, նոր կամուրջը չենող ընկերութիւնը վճռապէս հաւատած է թէ մինչեւ չաբաթ օր բոլորովին աւարտած պիտի ըլլայ կամուրջին ամբողջական զետեղումը։

ՂԱԼԱԹԻԱ-ՎՈՍՓՈՐ Էլեքտրական թրամուէյին մենաշնորհն ստացող Մ. Լինդ Պոլիս հասաւ Եւրոպայէն, ստորագրելու համար պայմանագիրը։

ՆՇԱՆԱԿԵԼԻ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— «Թիթանիք»ի զոհերուն մէջ կը գտնուէր, ինչպէս գրուած էր ասկէ առաջ, Ամերիկայի նախկին դեսպանին եղբայրը, Մ. Նթեան Սթրաուս իր տիկնոջ հետ։ «Բրէնս Ասսոսիէյշ» կը հաղորդէ թէ անցեալ ամսու միայն Մ. Սթրաուս և իր կինը այցելած էին Նիսսաղէմ և նուիրած էին 150,000 ֆրանքի գումար մը՝ բոլոր դպրոցներու աղքատիկ սաներուն ցեղեկուան տաք կերակուր հայթայթելու համար։ Ասկէ զատ նուիրած էին նաև 200,000 ֆրանք առողջապահական գրասենեակի մը հաստատման համար Հայֆայի մէջ։ Նուիրած են նաեւ 30,000 ֆրանք հրէական արհեստից վարժարանի մը շինութեան համար։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՆՈՐ ՏՐԻԹՕԹԸ.— Ինչպէս գրած էինք ասկէ առաջ, Թուրքիոյ հաշտոյն արէմնօթ մը կը շինուի Անգլիոյ մէջ։ Ուրբաթ իրիկուան պայմանագրական կառախումբով Լոնտոն պիտի մեկնին արէմնօթին սպայակոյտը կազմող սպաները որոնք պիտի հսկեն շինութեանց վրայ։ Ծովային նախարարութեան թիկնապահ Ֆէրիտ պէյ առաջին նաւապետ պիտի անուանուի։ Սպայակոյտը պիտի բաղկանայ գնդապետ Բահմի պէյէ, և ծովային սպայ Մահմուտ Բէճայի, Թէվֆիգ և Սէյտատ պէյերէ և մեքենագէտ սպաներէ։

ՈՂՈՒՄ.— Պոլսոյ վերջին տեղատարափ անձրեւներէն Գասբէ փաշայի ձորը ողողուած ըլլալով, շատ մը տուներ վնասուեցան։ Քաղաքապետութիւնը պատրաստել տուած է այս տուներուն ցանկը, որպէս զի անոնց տէրերուն մէկ մէկ վնասուց հատուցում ըլլայ։

ԻՏՐԻԻԻ ԴԷՄ.— Սէյիտ Իտրիսի դէմ զրկուած զօրաբաժինը մէկ քանի ժամ տեւող ընդհարում մը ունեցած է Սէյիտ Իտրիսի մարդոց հետ որոնք ունեցած են 400 սպանեալ։ Եգիպտական թերթերը կ'ըսեն թէ սպանեալներուն մէջ կը գտնուին տասնեւհինգի չափ Իտալացիներ որոնք իբր ռարբ ծպտուած էին և որոնք կը վարէին Իտալիոյ կողմէ Իտրիսի ընծայուած թնդանօթները։ Այս պարագան չատ բուռն տրպաւորութիւն մը առաջ բերած է Արաբ պատերազմիկներուն վրայ և աւելցուցած անոնց ատելութիւնը ընդդէմ ազատամարտներուն։ Իտրիսի գլուխին գին տրուած է։

ԿԱԼԱՇԻ ընդհ.։ Հիւպատոս Ալի Հայատար պէյ այսօր Գէլսթէնէնի ճամբով իր պաշտօնատեղին կ'ուղեւորի։

ՍԻՆՈՊԻ առջի օրուան նիստին մէջ, կարդացուեցաւ Սիլիվրիի մետրապոլիտին մէկ նամակը որով կը տեղեկացուցէր թէ տեղական իշխանութիւնները քանդելու վրայ են հինգ տարիէ ի վեր վաղջի պատկանող հողի մը վրայ շինուած մատուռ մը։ Սինոդը որոշեց աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ուզել մետրապոլիտէն, որպէս զի ի հարկին դիմում ըլլալի կառավարութեան մօտ։

ՍԵԻ-ՄՈՎԷՆ հասած լուրերը կ'ըսեն թէ ծովը չատ ալեկոծ է։ Քաղաքաթիւ առագաստանաւեր ընկղմած են։ Առջի օրուընէ ի վեր առատ ձիւն կը տեղայ հոն։

ԿԱԼԱԹԱ-ՍԷՐԱՑԻ բանտէն Տէվօսթէն Միլօ անուն բանտարկեալ մըն ալ փախած է։

ԿԱՑՍԵՐ Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, նոյն օրը Օսմ. Պանքան եւ Պոլսոյ ու Բերայի մասնաճիւղերը գոց պիտի մնան։

ՓՈՂԵՐԱՆՈՑԸ. — Վերջին տարուան ընթացքին մէջ հինգ միլիոն հինգ հարիւր տասներկու հազար երեք հարիւր յիսուն-հինգ ոսկի պատրաստած է փողերանոցը։ Ասոնց 269 500ը հինգ լիրանոց, 24 975ը 2ուկէս լիրանոց, 37 720ը կէս լիրանոց, 62 344ը քառորդ լիրանոց և մնացեալ 4,628,115ը 1 լիրանոց, ընդամենը 5,021 665 ոսկի։ 143 078 հատ ալ զարդոսկիներ, որոնց 23 155ը 5 հարիւրնոց, 30 210ը 250նոց, 53 738ը 100նոց, 11 985ը 50նոց, 17 693ը 25նոց, և 6296ը 12ուկէսնոց։ Իսկ 15 164 000 ղրուշի նիքէլ դրամ կոխուած է, որոնց 1 992 000ը 40 փարանոց, 11 408 000ը 20 փարանոց, 18 992 000ը 10 փարանոց, 21 760 000ը 5 փարանոց։ Արծաթի դրամն ալ 19 597 050 ղրուշի և 8 326 858 կտոր։ Այս տեղեկութիւնները խմբագրութեանս հաղորդեց Արամ էֆ. Ժամկոչեան, որ քաղած էր զանոնք փողերանոցի տնօրէն Ֆէբիտ պէյէ։ Կը տեղեկացուի նաեւ թէ Լոնտոնի փոխանակագիրներու գիներու բարձրութեան պատճառաւ դրամատունները ոսկի ձուլ բերել չեն տար, որով առ այժմ փողերանոցը չգործեր։ Եթէ գիները իյնան, նորէն պիտի վերսկսին աշխատութիւնները։

ՖԻՐԱՆՍ. ԴԵՍՊԱՆ Մ. Պօմբառ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պատերազմական Նախարար Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի հետ։

ՆԱԻԱՏՈՐՄԻ հանգանակիչ յանձնաժողովը ցաւակցութեան հեռագիր մը ղրկած է Լոնտոն, «Թիմանի»ի աղէտին առթիւ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ զինուորական կցորդները, ինչպէս նաեւ այն բոլոր սպաները որոնք օտար երկրի մէջ ոնէ պաշտօն ստանձնած են, մասնաւոր թոշակ մը պիտի ստանան մինչեւ իրենց պաշտօնին տեւողութիւնը։ Այս գումարը հաւասարական պիտի ըլլայ իրենց պաշտօնին կարեւորութեան հետ։

ԿԱՑՍԵՐ կողմէ երէկ Թոփհանէի Քըլըճ Ալի մզկիթին մէջ ազատութեան զոհերուն յիշատակին կատարուած աղօթքներուն ներկայ գտնուեցան Զօր. Սալիհ փաշա և Հազգը պէյ։

ԲԱՆՏԵՐՈՒ բարեկորոգման յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը պատրաստելով ներկայացուց Պոլսոյ կուսակալութեան։

ՏՕԼՄԱ-ՊԱՂՃԻ կազի գործարանին մէկ վիճակագրութեան համաձայն, երեք տարիէ ի վեր այս հաստատութեան եկամուտները գրեթէ կրկնապատկուած են։ Այսպէս 1908–1909ին, այս եկամուտները 900 հազար ղրուշը չէին անցներ, սակայն 1909 1910ին յանգած են մինչեւ 1.519.000 ղրուշի։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼ Հիւսնի պէյ որ Պոլիս կը գտնուէր, Անատոլուի ճամբով Քէօթահեա և Գարահիսար պիտի մեկնի։

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐԶԱՊԵՏ Հայկը փաշա Պիարից հասած է Լէզգօնէն։ Շաբաթէ մը Պոլիս պիտի դառնայ։

«ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԵՒ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ»։ — Այս վերնագրին տակ, Սամի Լէվի, որ երկար տարիներ վարած է Սելանիկի մէջ երեւցող սպաներէն և հրէական օրգան «Լիֆօք», եւ ֆրանսերէն «Ժուռնալ տը Սալոնիք» թերթերը, և որ առողջական պատճառներով քաշուած է հրապարագրական կեանքէն, «Թան»ի ուղղած է թղթակցութիւն մը որով կը պարզէ իր քառասուն տարուան բնակութեան փորձառութեան ստացած կարծիքները։ Իր նամակին մէջ, Պ. Սամի Լէվի կը պարզէ Մակեդոնիոյ մէջ, բարեկորգումներ գործադրելու համար այն միակ արդիւնաւոր միջոցը, որուն անհրաժեշտութիւնն ամէն ոք կ'ընդունի. «1904ին, Մակեդոնիոյ կացութիւնը, կը գրէ, աւելի անկայուն էր քան ամբողջ կայսրութեան մէջ այսօրուան կացութիւնը։ Ապտիլ Համիտ այն ատեն ընդունեց Եւրոպայի առաջարկութիւնները Բուլղէրի նահանգներու մէջ ընդհանուր վերատեսչութեան մը մասին, որ պաշտօն պիտի ունենար ապահովել ոստիկան-զինուորներու և ոստիկանութեան վերակազմութիւնը, տուրքերու կանոնաւոր գանձումը, ինչպէս նաև վարչական զանազան մեքենաներուն բարւոք գործունէութիւնը։ Բազաքային գործակալներու և Եւրոպացի եկեղեցական խորհրդականներուն շնորհիւ, ընդհանուր վերատեսչութիւնը քանի մը տարուան մէջ կատարեալ վերածնութիւն մը ստեղծէլու վրայ եղած էր ամէն տեսակէ ամէն ազգութեան պատկանող հրոսակխումբերու կողմէ հուրի և սուրի մատնուած այդ նահանգներուն մէջ։ Ինչ որ մանաւանդ կը թոյլատրէր արեւմուտքի հակակշիռի պաշտօնատարներուն օգտակար գործ կատարել՝ այն էր որ ասոնցմէ մեծ մասը, գրեթէ ամէնքը, ժամանակաւ Արեւելքի մէջ հիւպատոսի պաշտօն վարած են, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Թուրքիոյ մէջ մարդոց և իրերու խորին ծանօթութիւն մը կայ։ Ակէզ մեկնելով և ի նկատի ունենալով տնտեսական, ընկերական և վարչական կեանքի զանազան ճիւղերուն մէջ ձեռնհաս անձերու սովը, որով կը տառապի Օսմանեան կայսրութիւնը. միակ միջոցը որ կը մնայ Օսմ. կառավարութեան խնդրելն է մեծ տերութիւններէ կամ Պալքանեան երեք կամ չորս տերութիւններէ արտոնել որոշ թիւով անձնաւորութիւններ որոնք արդէն Արեւելքի մէջ հիւպատոսի պաշտօն վարած են կամ կը վարեն դեռ՝ Թուրք կառավարութեան ծառայութեան մէջ մտնելու համար։ Այս նախկին հիւպատոսները Օսմանեան պաշտօնատար դառնալով, իւրաքանչիւր կուսակալանիստ քաղաքի մէջ, պիտի կազմեն նահանգային խորհուրդ մը, որուն պիտի նախագահէ նահանգին ընդհանուր կառավարիչը։ Իրենց ձեռնհասութեամբը, իրենց աշխատելու բանաւոր ու գիտական մեթոտներովը, այդ խորհրդականները պիտի կրնան բանեցնել ամբողջ կառավարական մեքենան և կատարել պիտի տան ոչ միայն Մակեդոնիոյ այլ իւրաքանչիւր նահանգի բոլոր այն յառաջդիմութիւնները որոնք անհրաժեշտ են փոքր առ փոքր Թուրքիան դնելու համար մրցակցաբար քաղաքակիրթ երկիրներուն դասը։ Ինչ որ ալ մտածեն իմ Օսմանցի հայրենակիցներս՝ փրկութեան ուրիշ միջոց չեմ տեսներ իմ դժբաղդ երկրիս համար։»

ԱԶԳԱՅԻՆ

Բ. ԴՐԱՆ ՄՕՏ ԵՂԱՎ ԴԻՄՈՒՄԸ

ԱԶԳ. ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՆՈՒԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, երէկ Ս. Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ Կրօն. և Քաղ. Ժողովներու ատենապետներուն՝ Բ. Դուռ երթալով այցելած էր Թալէաթ պէյի։

Այս տեսակցութեան ընթացքին, Թալէաթ պէյ, խօսելով ազգապատկան կալուածներու խնդրոյն մասին, յայտարարեր է թէ պատրաստել պիտի տայ ա՛յն տեսակ օրէնք մը, ուրկէ զոհ պիտի մնան ամէնքն ալ։ Թալէաթ պէյ յայտներ է թէ ամէնէն յարմարագոյն եղանակը այդ բոլոր ազգապատկան կալուածները օրուան Պատրիարքներուն անունով արձանագրելն է։ Մինչ կողմէ, խոստացեր է թէ՝ Եսի Գուլէի, թէ՝ Սամաթիոյ և թէ՝ Եաֆայի կալուածական խնդիրները կախակալել տայ, մինչև որ նոր օրէնքը պատրաստուի։ Ներքին գործերու Նախարարի փոխանորդը, խօսելով Հայաստան ղրկուելիք Բարեկարգիչ Ցանձնաժողովին մասին, ինչպէս գրած էինք արդէն երէկ, յայտարարեր է թէ կառավարութիւնը վերջնապէս պիտի լուծէ հողային հարցը եւ ապահովութեան խնդիրը։ Եթէ նոյն իսկ Էսատ էֆ.ն ալ հրաժարի, աւելցուցեր է Թալէաթ պէյ, վստահ եղէք որ անպատճառ գաղնիճի անդամներէն մէկուն նախագահութեամբ ճամբայ պիտի հանուի յանձնաժողովը։ Վարչութեան Ատենապետ Ալանեան էֆ. յայտարարեց մեր խմբագրին թէ՝ ինք վստահ է որ ներկայ դանչիճը ամէն կերպ բարեացակամութիւն ունի հայկական նահանգներու խնդիրները կարգադրելու համար։

Երէկ Խան Ժողովին մէջ, ուր կը բացակայէր Ս. Պատրիարքը, Ալանեան էֆ. ծանոյց թէ՝ «Ժողովին յանձնարարութեան համաձայն պատուիրակութիւնը դիմած էր Բ. Դուռ և տեսակցած Ներքին գործերու փոխ-նախարար Թալէաթ պէյի հետ թէ՝ հողային զրաւմանց և թէ բարեկարգութեանց մասին մատուցուած յիշատակագրին նկատմամբ։ Թալէաթ պէյ յայտարարած է թէ բարեկորոգմանց յանձնաժողովոյ նախագահ Խայրի պէյ հրաժարած և անոր տեղ ուրիշներու առաջարկուած է այդ պաշտօնը և հաստատապէս որոշուած է նոյն յանձնաժողովի առաջուան, պէտք եղած հիմնական անօրինութիւնները ի գործ դնելու համար»։

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կեդր. վարժարանի Ցորեկեանական յանձնաժողովի դիւանը, Յակոբ Յակոբեան և Վահան Թէքէեան, ներկայացան երէկի Խան Ժողովի նիստին հասկնալու համար թէ՝ Կեդր. վարժարանի վերաշինութեան մասին ինչ կարգադրութիւններ ըրած է վարչութիւնը։ Ժողովը արդէն իր անդամներուն միջոցաւ կատարուած քննութեամբ մը հաստատած ըլլալով այդ պէտքը, խորհրդակցութիւններ կատարեց շինութեան համար ըլլալիք ծախքերու մասին և որոշեց որ Բանկալթիի վերգմանատունէն առնուած գումարէն 3000 ոսկի յատկացուի Կեդր. վարժարանի շինութեան, գեանի մասին հարկ եղած կարգադրութիւնը ընելէ յետոյ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք ասկէ առաջ Ասլանեան Դէյորդ էֆ. պատրաստած էր ծրագիր մը վերաշինելու համար Ազգ. Պատրիարքարանը և քանիցս այցելելով տեղւոյն վրայ ալ հարկ եղած քննութիւնները կատարած էր։ Ասլանեան էֆ. հաղուած էր որ այդ գործին համար մօտաւորապէս 2000-2500 ոսկի ծախք մը կ'ըլլայ և այդ վերաշինութեան կարելի էր յատկացնել կառավարութեան կողմէ առնուած 15,000 ոսկիին մէկ մասը։ Խան Ժողովի երէկի նիստին մէջ դարձեալ խորհրդակցութեան առարկայ եղաւ վերաշինութեան հարցը և հետեւեալ որոշումը տրուեցաւ.— «Ժողովը դիտելով որ Պատրիարքարանի արդի շէնքը թէ՛ հինցած և թէ՛ իր ներքին բաժանումներով անյարմար է վարչական պաշտօնատան մը, որոշեց վերաշինել զայն ըստ առաջնոյն Գուժ-Ֆաքուի մէջ իր արդի տեղւոյն վրայ և 850 կանգուն գետնի վրայ և ըստ ճարտարապետական քննութեան այս շինութեան յատկացուց 2500 ոսկիի գումար մը՝ արդի շէնքին գործածելի նիւթերն ալ գործածելով և 500 ոսկի ևս, նոր շէնքին կահաւորման։ Իսկ այս շինութեան հոգը յանձնեց մասնախումբի մը և անոր անդամ կարգեց Դէյորդ Ասլանեան և Երուանդ Խորասան էֆ.ները և որոշեց հրաւիրել Տնտես. Խորհուրդը որ իր մէջէն երկու անձ որոշէ այս մասնախումբին անդամակցութեան համար»։ Վերաշինութեան գործին պիտի ձեռնարկուի մէկ երկու չաբաթէն և Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնը՝ մինչև շինութեանց վերջանալը պիտի մնայ Երուսաղէմատան մէջ։ Կ'ըսուի թէ՝ արդի շէնքէն մօտաւորապէս 1000 ոսկիի նիւթեղէն կրնայ ելլել։

ՏՕԼԱՊ ՏԷՐԷԻ ԵՒ ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչութիւնը վերջնականապէս որոշեց Բանկալթիի գերեզմանատան պատին փոխարէն առնուած 15,000 ոսկիին՝ 9000 ոսկին յանձնել Բերայի Կալուածոց Հոգաբարձութեան, որ խոստացած է այդ գումարով շինել։

Ա.— Տօլապ Տէրէի Արշակունեան վարժարանը.

Բ.— Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ վարժարանը և Դ. Բանկալթիի գերեզմանատան պատը։ Թէեւ նախապէս Հոգաբարձութիւնը տարբեր ծրագիրներ ունէր այդ գումարի գործածութեան մասին, բայց վարչութիւնը միայն վերոյիշեալ պայմաններով նոյն գումարը յանձնեց Կալուածոցին։

ՓՈԽԱՆՈՐԴԻՆ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐԸ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Նախորդ Պատր. Փոխանորդ Ղեւոնդ վրդ. առջի իրիկուն խիստ բողոքագիր մը ներկայացուց Ս. Պատրիարքին՝ իր հրաժարման ձեւին ու գրուած ոճին համար։ Ինչպէս կը տեղեկանանք ստոյգ աղբիւրէ անցեալ հինգշաբթի օր Քաղաք. Ժողովոյ միայն 7 անդամներուն հրաւէր կը ղրկուի և հինգշաբթի գիշեր ժամը 8ին, «դիւերային նիստ» մը տեղի կ'ունենայ Պատրիարքին Բերայի բնակարանին մէջ և հոն է որ կ'որոշուի անմիջապէս պաշտօնակ ընել Փոխանորդը։ Դիտելի էր որ այդ «դիւերային նիստ»ին չէին հրաւիրուած ո՛չ Սմբատ Բեսթիպեանը, ո՛չ ալ Աբրահամ Տէր Յակոբեանը։ Յետոյ կը պատրաստուի պաշտօնանկութեան գիրը և բարապանին յանձնելով կէս գիշերին կը ղրկեն Եէնի Գաբու, ուր կը բնակի Ղեւոնդ վրդ.։ Զարմանալի զարմանալի է որ Վարչութեան անդամները, որոնք հազիւ կը բարեհաճին ամենակարեւոր նիստերու ներկայ գտնուիլ, այդ իրիկուն անմիջապէս հրաւէրին կը պատասխանեն փոխանորդը ամէն գնով տապալելու համար։ Ղեւոնդ վրդ.ի կողմէ Պատրիարքին ներկայացուած բողոքագիրը երէկ ղրկուած էր Խան Ժողովին, որ կարդալով սաստիկ սրտմտեցաւ Ղեւոնդ վրդ.ի դէմ և թէեւ ժողովականներուն մէջ տրամադրութիւն յայտնուեցաւ որ այդ գրութեան ոճին համար Դուրեան վրդ.ի նեւթապէս և բարոյապէս զոհացում չի տրուի, բայց յետոյ նկատելով որ բողոքագիրը ուղղուած է Պատրիարքին և ոչ թէ Խան Ժողովին՝ որոշեց պահել նախապէս տուած իր որոշումը։ Գրիգորիս վրդ. Պալաքեան, բողոքագրի ընթերցման պահուն ուզեց գիտնալ թէ՝ ո՞վ է այն «եկեղեցական»ը որու մասին ակնարկութիւններ կային. կ'երեւի կը կասկածէր թէ՝ այդ «եկեղեցական»ը ինքն ըլլալու էր։ Առնասիկ նախկին Պատր. Փոխանորդին կողմէ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացուած բողոքագիրը, որ կարդացուեցաւ երէկի Խան Ժողովին մէջ.—

«Ձեր Ամենապատուութեան պատրիարքութենէ գաղտի ըլլալուս նամակը մեծաւ զարմացմամբ և յոյժ զգածուած կարդացի։ Ի պատասխանի կը փութամ յայտնել թէ Ձեր Սրբազնութիւնը իրաւունք չունէր դիս այս կերպով և անպատուաբեր եղանակաւ դադրեցնել, քանի որ Ձեզմէ չէի ընտրուած փոխանորդ, այլ ինչպէս վարչութեան ատենադրութիւնք ցոյց կուտան՝ փոխանորդական պաշտօնը, ինձ յանձնուած էր Խան Ժողովին կողմէ 1908 Յուլիս 17ին և հետեւաբար միայն Խան Ժողովը զիս կրնար դադրեցնել, որոշ ամբաստանութիւններէ յետոյ։ Ձեր Ամենապատուութիւնը միայն մէկ բան կրնար ընել, այն ալ պատրիարքական պաշտօնի անցած ատեն կրնայիք յանձնարարել ինձ որ հրաժարական տամ փոխանորդութենէ։ այդ բանը չըրիք և ընդհակառակը երբ Ձեր Սրբազնութեան ներկայացայ և Ձեր պաշտօնը շնորհաւորելէ վերջ պատրաստակամութիւն յայտնած էի փոխանորդութենէ հրաժարելու, եթէ երբեք ուրիշ մը փոխանորդ կարգելու մտադրութիւն ունիք, Դո՛ւք, ընդհակառակը այնքար հաստատապէս յայտարարեցիք թէ՝ կ'ուզէք զիս պահել իբր հմուտ, փորձառու և վստահելի պաշտօնայ։ արդ ի՞նչ անցաւ դարձաւ այն օրէն այսօր, որ յանկարծ զիս կը հրաժարեցնէք։ Բաց ասի դուք չէի՞ք որ քանիցս առանձին ինձ, ինչպէս նաև ի ներկայութեան ուրիշներու Ձեր դռնունակութիւնը յայտնած էք. նոյն իսկ Ձեր հիւանդութեան ժամանակամիջոցին Ձեր յայտնած վստահութեամբը երբ «Ձեզ կը վստահիմ» կ'ըսէիք։ Դո՛ւք, Սրբազան հայր կրնայիք առաջին օրէն իսկ յայտնել Ձեր տրամադրութիւնն ու մտադրութիւնը. կրնայիք զիս Ձեր ներկայութեան կանչել և ըսել թէ՝ հրաժարիլս աւելի յարմար է և ասկիա ես սիրով կ'ընդունէի, դի ես փոխանորդութեան աթոռը մենաշնորհ ըրած չեմ. ասիկա թեւաղրութիւն մը կը համարէի և ըստ այնմ հրաժարական կուտայի։ Իսկ հիմակուան եղածը անընդունելի կը նկատեմ բացարձակապէս և կը բողոքեմ Ձեր կարգադրութեան դէմ։ Քաղ վստահ եմ որ այս կարգադրութիւնը Ձերը չէ. այս կարգադրութիւնը վարչութեան մէկ քանի յետին միտք ունեցող ժողովականներու ստիպումներուն և սպառնալիքներուն վրայ է որ ըրած էք, առանց յօժարութեան և Ձեր կամքին։ Բայց, Սրբազան հայր, Ձեզ իբր խղճի տէր, ուղղամիտ և ճշմարտութիւնը սիրող անձ ճանչցած եմ, ի՞նչպէս կ'անաչք այս տխուր թելադրութեանց և դիս անպատուաբեր եղանակաւ կը հրաժարեցնէք, գի՛ս, որ մինչև վերջ Ձեր հաստատիմ փոխանորդը և անձնուէր պաշտօնեան եղայ։ Կ'աղաչեմ ըսէք, ի՞նչ բանի մէջ Ձեզ վշտացուցի կամ սխալեցուցի, ի՞նչ ինդիրոյ մէջ խարդախութեան գործեցի, ի՞նչ պակասութիւն ըրի որ դիս այսքան ուժգին կերպով ջախջախեցիք. մեղք չէ՞ երիտասարդութեանս, ապագայիս։ Զարանանձ և չարայոյզ կրօնական մը, մէկ երկու քինախնդիր աշխարհական վարչական անդամոց խօսքով, ինչո՞ւ Ձեր հաւատարիմ և անձնուէր փոխանորդը այս վիճակին ենթարկեցիք։ Բոլոր ուժովս կը պահանջեմ բացատրութիւն։ Անշուշտ դուք ալ պիտի ուզէք իմ յուզեալ սիրտս ու հոգիս Ձեր բացատրութիւններով և լուսաբանութիւններով հանդարտեցնել։

Համբուրիս Ս. Աջոյդ

ՂԵՒՈՆԴ Ծ. ՎՐ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՏԸ ԳԻՒՂԻ ԽՆԴԻՐԸ

Գատը գիւղի ուսուցչական խնդիրը, հակաւակ իր երկրորդ տարին աւարտելուն, կը մնայ հոն՝ ուր որ էր ասկէ մէկ ու կէս տարի առաջ։ Եկող գացող վարչութիւնները կարգ մը մարդոց «խաթրը» չը կոտրելու համար, չուզեցին և կամ չկրցան վերջ մը տալ այս խնդրին։ Բայց հակաւակ այս անվերջ ու յուսահատեցուցիչ ձգձգումներուն, ուսուցիչները չը յուսահատեցան և միշտ հեռապնդեցին խնդիրը։ Զատկի տօներէն առաջ վարչութեան ատենապետ Գէյորգ էֆ. Ասլանեան վերջնականապէս խոստացած էր ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Անդուէթի կարգադրել այդ խնդիրը՝ Զատկէն վերջի Խառն Ժողովին մէջ։ Երկի Պ. Գրիգոր Անդուէթ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը երթալով, ատենապետին խոստման համաձայն ներկայացաւ Ասլանեան էֆ.ի և յիշեցուց իր խոստումը։ Ատենապետը յայտնելով թէ ինք բնաւ չէ մոռցած իր խոստումը, խնդրեց որ այս անպատ այ մեկնի և երկու նիստ վերջ անպատճառ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը գալով Ժողովին ներկայանայ։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Խառն Ժողովը իր երէկի նիստին մէջ տեղեկանալով որ Պրուսայի առաջն. տեղապահ Տ. Վարդան վրդ. Դասպարեան մեկնած է Ֆրէզնօ՝ հովուական պաշտօնով, որոշեց առաջնորդական նոր ընտրութեան հրահանգ տալ վիճակին Դաւառական Վարչութեան։

ԲՀՆԱԼՕՍՈՒԹԻՒՆ

Վաղը իրիկուն (Ուրբաթ ապրիլ 13) ժամը ութին (Ր. Ե.) Մուսալլա, Անդիացւոց վարժարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ «Լիմմանուէլ Երիտասարդաց Եղբայրակցութեան Ժողովը», ուր պիտի բանախօսէ Վեր. Ց. Գրիգորեան՝ նիւթնենալով «Երազի Հոգերանութիւնը» և Սերոբեան խումբն ալ ընտիր կտորներ պիտի նուագէ։ Մուտքը ազատ է։

ՀՐԱՒԷՐ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՌՆԱԼՈՒ

Էջմիածնի Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանի վարչութիւնը, Թիֆլիսի թերթերուն մէջ հրատարակուած ծանուցումով մը կը յայտարարէ թէ Ա. Ղուկասեանի կտակած գումարին տոկոսով Եւրոպա պիտի զրկուի «Հայ Լուսաւորչական հոգեւորական մը կամ հոգեւոր կոչումը ընդունող անձ մը», որ խոստանայ «ծառայել Հայ Եկեղեցւոյ և ժողովուրդին», Կովկասի, Թուրքիոյ կամ Պարսկաստանի մէջ։ Եւրոպայի մէջ այդ անձը պիտի հետեւի հայկական և աստուածաբանական գիտութիւններու։ Փափաքողները, կամկին համաձայն, պէտք է աւարտած ըլլան Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանի դասընթացքը, պէտք է իրենց դիմումներն հետ ներկայացնեն իրենց վկայականը։ Ճեմարանի վարչութիւնը նախապատուութիւն պիտի տայ աստուածաբանութիւն, պատմութիւն, լեզուագիտութիւն, գրականութիւն, երաժշտութիւն և իրաւաբանութիւն (մասնաւորապէս եկեղեցական իրաւաբանութիւն) ուսումնասիրել փափաքողներուն։ Որոշուած է տարեկան 800 ռուբլի (մօտ 100 ոսկի) ոռճի տալ։ Մինչեւ յառաջիկայ մայիս 20 ճեմարանի վերատեսչին հասցէ խնդրագիրները միայն նկատողութեան պիտի առնուին։

ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ ՀԱՑՈՒՀԻՒՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Բագուէն Թիֆլիզի «Հորիզոն»ին կը գրեն թէ Մարտ 23ին Սըժրղանտէն, Դանձակի նահանգապետին կարգադրութեամբ Բագուի ճամբով հայրենիք վերադարձեր է Սիլքարէցի Սաքոյի կինը, տիկ. Մարթա, որ երկու տարի առաջ «Դաշնակցութեան գործ»ին համար վարչական եղանակով աքսորուած էր Սըժրղանտ։

ԿՈՒԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ղուլայէն (Կովկաս) մարտ 23 թիւով կը գրեն «Հորիզոն»ի.— Երէկ սաստիկ կռիւ է պատահել Ծամշաղնի Մովսէս հայկական և Ալիբէկլու Թուրք հարեւան գիւղերի գիւղականների մէջ, հողային վէճի պատճառով։ Սաստիկ հրացանաձգութիւն է տեղի ունեցել երկու կողմից էլ։ Կան ըսպանուածներ. Թուրքերից մօտ 6 հոգի, հայերից՝ երկու։ Վիրաւորներ՝ Թուրքերից մօտ 6 հոգի, իսկ հայերից՝ 2 հոգի։ Այս արիւնահեղ կռիւ պատճառ եղել են Թուրքերը, որ յանկարծ յարձակուել են Մովսէս-գիւղի վար ամող գիւղացիների վրայ, ցանկանալով նրանց փախցնել և արգիլել այդպիսով վիճելի հողում վար անելը։ Մեզ հասած լուրը դեռ այսքան է, իսկ մանրամասնութիւնը կտանք վաղը։ Կրկնում ենք, որ այս արիւնահեղ կռիւը տեղի է ունեցել վիճելի հողի պատճառով։»

Տէր և Տիկին Գէորգ Մէրամէթճեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Մինրուէ Ակէրճեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Տոքթ. Յակոբ Էրմանեան և զաւակունք, Տիար Սիսակ Մէրամէթճեան, Տիար Աբգար Մէրամէթճեան, Տէր և Տիկին Կարապետ Իփրանոսեան, Տիկնոջ Նաեւ Յովակիմեան, Ակրճեան Էրմասեան, Իփրանոսեան ընտանիքները և համայն ազգականք, յաւուր սրտի կը ծանուցանեն գառնադէպ մահը իրենց ողբացեալ հօր, աներին, մեծ հօր և ազգականին՝

ՎԱՍՊ. ՋԵՆՈՒ ՊԷՑ ՄԷՐԱՄԷԹՃԵԱՆԻ

որ հանգեաւ ի Տէր, յետ կարճատեւ հիւանդութեան։

Բարեկամք և ծանօթք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսին, որ պիտի կատարուի յառաջիկայ Ուրբաթ, Ապրիլ 13)26, առաւօտեան ժամը 9ին (ը. եւր.), Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, ուր արդէն փոխադրեալ է Հանգուցեալին մարմինը, և անտի պիտի ամփոփուի Շիշլիի Ազգային գերեզմանատունը իւր ընտանեաց յատուկ դամբարանին մէջ։

Շիշլի 11)24 Ապրիլ 1912

ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կեանքի, և մանաւանդ առևտրական աշխարհին մէջ յաջողելու միակ պայմանը լեզուագիտութիւնն է անպայման։ Արդ, Զ. Տ. Ս. Փափազեան նկատի ունենալով այս կարեւոր պարագան, հրապարակ հանած է Զրուցատրութիւն մը որ կը պարունակէ ճոխ և ընդարձակ առևտրական նամակներ, ասութիւններ, դիտելիքներ, հայերէն, թուրքերէն, յունարէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն, իտալերէն, ռուսերէն լեզուներէն։ Ամէն անունք որ փափաքող են առևտրական գիտելիքներու իւրացման, անպատճառ թող գնեն այս Զրուցատրութենէն և չամ գոհ պիտի մնան։ Գինը 15 ղրուշ և փոսթի ծախքով 18 ղրշ. է։ Դիմել հեղինակի՝ Պապլը Հաուզ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՄԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Միացեալ	Օսմ. Ո.	97.12
Ամէնէն բարձր գին	»	97.08
Ամէնէն վար գին	»	97.27
Բուլգէի երկաթուղի	Ֆրանք	204.12
Ամէնէն բարձր գին	»	203.87
Ամէնէն վար գին	»	205.—

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԷՆՎԷՐ ՊԷՅ ՉԷ ՄԵՌԱԾ

Բարիզէն Ապրիլ 24 թուականով՝ «Ստեֆանի»ի գործակալութեան հեռագիրը կ'ըսէ.— «Ազատութեան հերոս Էնվէր պէյ վիրաւորուած էր. այդ վէրքը քանկրէնի փոխուելով մեռած է։ Էնվէր պէյի յաջորդ կարգուած է Էյուպ Սապրի պէյ, որ անմիջապէս պատերազմի վայրը պիտի մեկնի իր պաշտօնը ստանձնելու։»

Այս հեռագիրը Օսմ. գործակալութեան կողմէ Պատ. Նախարարին ներկայացուած ըլլալով՝ հետեւեալ բացատրութիւնը տրուած է նախարարութենէն։ Ասկէ չորս օր առաջ Սթէֆանիի գործակալութիւնը ծանուցած էր թէ Էնվէր պէյ պատերազմի մէջ վիրաւորուած և Գահիրէ փոխադրուած էր և վէրքը քանկրէնի փոխուելով մեռած է։

Արդ պատերազմական նախարարութեան 8)21 թուականով Տէր-Նայէն հասած հեռագիր մը, որ նոյն ինքն Էնվէր պէյը ղրկած է, կ'ըսէ թէ այժմ առողջ վիճակի մը մէջ կը գտնուի։ Վերջապէս Պատերազմական նախարարութեան կողմէ կը հերքուի Սթէֆանի գործակալութեան տուած նպատակաւոր լուրը։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՆԵՂՈՒՑՆԵՐԸ ՏԱԿԱՒԻՆ ՁԵՆ ԲԱՑՈՒԱԾ

Նախարարաց Խորհուրդը իր երէկի նիստին մէջ խորհրդակցութիւններ կատարեց Տարտանէլի նեղուցի բացման մասին, սակայն որ և է նոր որոշում չտուաւ։ Պատերազմական և ծովային Նախարարները Խորհուրդին ներկայացուցին իտալական ռմբակոծման հետեւանքով քանդուած ամրոցներու և յարակից գիւղաքաղաքներու մանրամասն մէկ տեղեկագիրը։ Որոշուեցաւ կարդ մը միջոցներ ձեռք առնել անակնկալ նոր յարձակումի մը դիմադրելու համար։ Նախարարաց Խորհուրդին կը նախագահէր Սայիտ փաշա։

ՆԱՒԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷ, 24 Ապրիլ։—Ապահովագրական ընկերութիւնները կը մերժեն ապահովագրել Թուրքիա ներածուելիք ապրանքները և Սև Ծովու նաւահանգիստները դրկուելիք վաճառքները։ Արեւելքի հետ վաճառականական հաղորդակցութիւնները դադրած են։

ՕՍՄ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԱՆԴՈՀԱՑՈՒՑԻՉ

ԲԱՐԻԶ, 24 Ապրիլ.— Օսմ. կառավարութեան կողմէ դեսպաններու ի պատասխան տրուած պատասխանը անդոհացուցիչ է, և միեւնոյն ժամանակ երբեք բանակցութեան հիմ կարելի չէ նկատել։ Հռոմէն «Մաթէն»ի քաղուած այս հեռագրին մէջ կ'ըսուի նաեւ թէ պիտի չարունակուին ծովային գործողութիւնները մինչեւ որ համաձայնութիւնը իր լուծումը գտնէ։

ՄԱՀ

ԵՈՒՍՈՒՖ ԻԶԶԷՏՏԻՆ ԷՖ.Ի ՀԱՐՈՒՄԻՆ

Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտի գժբաղդութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր Ա. կինը։ Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր։

ԿՐԷՏԷ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Հելլէն կառավարութիւնը սպահովցուցած է պաշտպան տերութիւնները թէ պիտի չարունակէ սպասողական դիրքի մը մէջ մնալ, կրէտական խնդրին լուծման մասին ամբողջ յոյսը տերութեանց բարեացակամութեան վրայ դնելով։ Տերութիւնները իրենց պատասխանին մէջ մեծապէս գնահատած են Յունաստանի այս իմաստուն ընթացքը։

Միւս կողմէ, Յունաստանի արտաքին գործոց նախարար Պ. Կրիքարիս երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Աթէնքի անգլիական դեսպան Սըր Էլիոթի հետ, Կիպրոսի դէպքերուն նկատմամբ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

Երէկ տրուեցաւ Տարտանէլի առթիւ Ռուսիոյ մատուցած ծանուցագրին պատասխանը, որ խմբագրուած է

ԼԷՕՆ ԳԱԶՈՒՆ

ԵԷՆԻՋԷՐԻ ՀԱՍԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Զ.

ԱՐՇԱՒԱՆՔ

Զէնքերու ընդհանուր խառնաւիթոթութեան մէջէն դրօշակ մը երեւան ելաւ. երկու թմբուկներ քայլերգ մը հնչեցին. օտարաշին, ձի նստաւ, ետեւէն ալ տասներկու ձիաւորներ քարափ եկան մեր դէմը, և մեր բէխին, որ նաւուն առաջակողմը նստեր էր, նշան ըրին. մեծ մաւունա մը մօտեցաւ մերինին. նաւաստիները մէկ նաւէն միւսը կասրկակ մը գնտեղցին և անմիջապէս, մեր չաւուշները մեզի հրամայեցին մեր զէնքերը առնել և մաւունան մտնել։ Պզտիկ բաղմութիւն մը հետաքրքիրներու, գրեթէ ժողովրդային դասակարգի, մեր նաւ մտնելը դիտէր։

— Ստամպոլէն դուրս ելած ատենին ասանկ չէր, ըսի Էյուպին.

— Այո՛, պատասխանեց Էյուպ. վասն զի Սթամպուլէն դոն էին մեր մեկնիլը տեսնելով, մինչդեռ հոս, Իզմիրի մէջ մեր գալը չեն ուզեր։ Միւս աս ասանկ է, երբոր մեր ձեռքէն խլած ըլլալուն վրա տահութիւնը կ'ունենան այն ատեն մեզի կը գովաբանեն։ Եթէ ես մեծ ըլլայի, բոլոր քաղաքացիներն ու գիւղացիները կախել կուտայի, անոնք մեզ՝ զինուորներս կ'ատեն։

— Եթէ անոնք կախուէին, այն ատեն փտիշանը ուրկէ՞ դրամ հաւաքելով զինուորներուն փորը պիտի կշտացնէր, ըսաւ Ալի Սայիտ։ Դո՛ւն էշ ես։ Երբոր մենք գիւղացին հաւը առնենք, մենէ վերջը եկող ընկերները անոր հաւկիթը չպիտի գտնեն։ Բայան կ'ուխատի զինուորը կշտացնելու համար և զինուորն ալ կը կռուի որպէսզի բայան կարենայ ուխատիլ...

— Եւ դրամ ալ, ուելցուց Ղրդ պէօլիւկի չաւուշ Պէյրդ Օսմանը, որ մեր քովը եկած էր։

Այս պահուն, օն պաշին ձեռքը բարձրացուց, բէխը հրաման ըրաւ որ կարգով կերթանք թմբուկները քայլերգը հնչեցուցին, մեր դրօշակը անցաւ, չորս հին ատրճանակիրներով շրջապատուած։ Պէյրդ Օսմանը վազեց իր խումբին քովը գնաց։ Աքընճիները, թնդանօթաձիգները, սուսերակիրները սկսան մեր ետեւէն գալ։ Ամբողջ գունդերնիս քարափին երկայնքը բռնեց։ Դէպի աջ դարձանք, անորոշ ճամբաներէ անցանք, յետոյ քաղաքին մէկ դուռնէն անցանք, ձախ կողմերնիս թողելով գեղեցիկ քէօշկ մը ուր չատ մը մարդիկ նստած՝ մեզի կը դիտէին։ կամուրջէ մը անցանք, որուն երկու քովերը մշակուած արտեր կային. նաւ քանի մը տնակներ և ծառերու հոյլեր։

Մեր առջեւի կողմը, ձորը վրաններով ծածկուած էր. ձիեր կապուած էին ցիցերու. ջորիները կը ճարակէին. զինուորներ կ'երթային կուգային։

Ճերմակ պոչով դրօշակ մը կը ծածանէր երկու թնդանօթներուն մէջտեղը, ամէնէն աւելի մեծ եղող վրանին առջեւը՝ տարկա սպարապետի տեղն էր։ Ձիաւոր պաշտօնական մը, երկու ձիաւոր հետեւորդներով մեզի դիմաւորելու եկաւ. և մեզ առաջնորդեց դէպի աջ, քանի մը բոյսերու ստուերովը հովանաւորուած մարգագետին մը։ Նորին Վսեմութիւն օտապաշին, երկու բէխիները և ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, քալել սկսան, և ուղղուեցան դէպի դրօշակը կանգնուն տեղը, երթալ ողջունելու բանակին ընդհանուր հրամատարը, և անոր հրահանգները առնելու համար։

Միշդեռ մեր պետերը իրենց հանդիսադրական այցելութիւնը կը կատարէին, չաւուշները մեզի կարգով կեցնել տուին զէն ի ձեռին, այս բանէն չատ դժգոհ մը նացինք վասն զի առջի օրուընէ ի վեր չէինք ճաշած։ Այսպէս մինչեւ մութը կոխելը սպասեցինք, մինչեւ որ մեր ջորիներու և ջորեպաններու աղմուկը մեզի հասկցուցին թէ մեր բեռները եկած էին։ Անմիջապէս կարգերնուս դուրս ելանք խումբ խումբ, ջորեպաններուն և համալներուն օգնելու համար, որպէսզի բեռները վար դնեն, վրանները հաստատեն ըստ հրամանի։ Վրանները պէտք էր երկու կարգ ըլլային, չուանները խարսաձեւ առնուած, դուռները մէկը միւսին հակառակ, քանի՞նդ քայլ միջոցով հեռու օտապաշին վրանէն, դրօշակը մէջտեղը, ալեի պաշին և բեռներուն վրանը առջեւի կողմը դէպի ձախ, և ջորեպաններն ու համալները իրենց մասնաւոր վրաններուն տակ։

Յետոյ պահակներ դրին. տարբանակիր մը կազմ ու պատրաստ, վրաններուն հաստատուած տեղին բերանը, ուրիշ ատրճանակիր մը դրօշակին առջեւ, երրորդ մը սէգակիր՝ բեռներուն քովը։

Եօթներորդը իր վրանները զետեղեց մերիններէն երեսունը հինգ քայլ դէպի աջ։ Աքընճիները նմանապէս հաստատեցին իրենց թեթեւ վրանները մէկ կարգի վրայ, մինչ քառասուն քայլ անդին դէպի ձախ։ Մութը աղէկ մը կոխած էր երբ բոլոր բանակը պատրաստ եղած էր, այն ատեն էօմէր չաւուշը, ձեռքը լապտեր մը բռնած՝ մեր երկու խումբերը շուրջանակի կեցուց և մեզի հաղորդեց օրուան հրամանը։ Զարմի մը լսելի ըլլալուն չափ միայն հեռանալ դրօշակէն։ Արգիլուած է բեռերուն մօտենալ, առանց ալեիպաշին թոյլտուութեան։ Արգիլուած է ադտոռել բանակատեղին փողոցին մէջ, արտաքնոցները զետեղուած ըլլալով բեռներու վրանին ետեւի դին։ Արգիլուած է ալեի պաշին վրանին առջեւէն զատ ուրիշ տեղ կրակ վառել, վասնզի հոն հաստատուած է խոհանոցը։ Արգիլուած է պահանջել վրանէ տարբեր վրանի տակ պառկիլը։

Զաւուշը այս բոլորը՝ չուտ չուտ իրարու ետեւէ կ'ըսէր, բառերուն կէսը ըսելով կէսը ուտելով. հին զինուորները՝ արդէն ատիկա գոց գիտէին։

Սակայն փորերնիս անօթի էր։

Վերջապէս ծնպաշի մը տասը հոգի՝ առնելով հեռը բեռերուն քովը գնաց, որպէսզի անկողին ըլլալու համար՝ ոչխարի մորթ, գլխու բարձի համար՝ ջուխայէ բուրդով լեցուն բարձեր, և սեղան ըլլալու համար՝ կարմիր կաշէ ծածկոցներ բերին։

(2՝) Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՇ ՄԱՌՔ

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

«Մանզումէ»ի նախկին խմբագիր Յակոբ Տէր-Յակոբեան հրապարակ հանած է «Ուր ինկիներ ժողովեցի» անուն գիրք մը ուր ամփոփուած են հեղինակին բազմաթիւ գրական յօդուածները,— Պատկերներ, Մտածումներ և Տպաւորութիւններ, գաղափարի և արուեստի կրնակ արժանիքներով՝ օծուն։

Տարակոյս չունինք թէ մեր ընթերցողները նոյն հաճոյքով պիտի կարդան այս գիրքը ինչ հաճոյքով որ կարդացած են եսիտասաղ գրագէտ-հրապարակագրին բոլոր յօդուածները։

Կը ծախուի 5 դահեկանի և կը գտնուի ամէն գրավաճառի քով։

ՏՈՒԹ Տ. ՃԷԶԱՒԻԼԵԱՆ

Բարիզէն վկայեալ մասնագէտ ջղային եւ մտային հիւանդութեանց

Կը զբաղուի ամենավերջին դրութեամբ եւ եղեկտրաբուժութեամբ կաթուածները, (paralysies), մէնէժիժը (ménegite) իր տեսակները զանազանելով, ջղային ցաւերը, nevralgie faciales և nevralgies siatiques, ինչպէս ձեռքի դողդողը, սրտի բաբախումը, ջղային քրտինքը, ջղային գիրութիւնը եւ ջղային նիհարութիւնը, տղայոց գիշերային մղազդնացութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնը, կը զբաղուի լուսնոտութիւնի՝ Բրոֆ. Շարքոյի դրութեամբ, ցնցաղարը (chorée) եւ զանազան ջղային եւ մտային գիրութիւնք։

Կը գտնուի ամէն օր, բացի կիրակէ, առտուընէ մինչեւ երեկոյ Սիրքէճի կայարանի ելքի դրան կից իր մասնաւոր դարմանատունը։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մեր Տրապիզոնի բաժանորդներէն անոնցմէ որ իրենց հին բաժանորդագիրներէն առկախ մնացած պարքերունին՝ մինչև ցարդ չեն վճարած, կը խնդրենք որ հաճին անյապաղ իրենց հաշիւը յանձնել տեղւոյն մէջ Թերթիս պատուակալ գործակալ Գաբրիէլ Էֆ. Կ. Պալարեանի։ Ինչպէս նաև անոնք որ կը փափաքին Թերթիս բաժանորդագրուիլ, կրնան դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

Վարչութիւն «Մանզումէ»ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄԱԼԻՔԻՆ

Հրապարակ ելաւ Թ. պրակն ալ, պատկերազարդ, չքեղ տպագրութեամբ Զատկական տօներուն առթիւ, չարքը միայն 4 պրակ պիտի հրատարակուի։ Փնտռեցէք նոյնը լրագրավաճառներուն քով։ Կեդրոնատեղին է Պապը Ալի փողոց, թիւ 40, Նալարէթ էֆ. Այճեանի խանութը։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ—ԴԵՐԶԱԿ.

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՑ ԽԱՆ, ԹԻՒ 26, ՕՈՕԶՏԻ-ՊԱԶԻ ԴԷՄԸ

Ամէն անոնք որ կ'ուզեն ճաշակաւոր հագուիլ, թո՛ղ փութան դիմել Եդուարդ Տանցիկեանի գործատեղին, ուր հասած են արդէն ընտիր կերպասներ և ուր կը պատրաստուին ճաշակաւոր և անթերի հագուստներ, ամենավերջին նորաձեւութեանց համաձայն։

Առաջին այցելութիւն մը պիտի բաւէ գոհացուցիչ մը կազմել այս նոր հաստատութեան ճաշակի գերազանցութեան վրայ։

Դիմեցէք Պոլիս, Ճէլալ պէյ խան, թիւ 26։

ՄԵՐ ՑԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՒԵՏԻՍ

ՆՈՐ ԽԻՒՍ

Մօհամէտ Ալի պէյի կողմէն հնարուած և Արքունի նախկին դեղագործ Եվրէնիտիի միջոցաւ պատրաստուած հավաւաւոր Ա-ՆԻՍՕՆԻ ԽԻՒՍը Պահէճ Գարա, Գասապեան դեղարանը և Մեի ճամի, Մօհամէտ Բեազիմ պէյի դեղի մթերանոցը, ինչպէս նաև բոլոր դեղարանները եւ մթերանոցները կը վաճառուին։ Պոլսոյ մէջ գինն է 5 դրուշ։

ՏՈՒԹ, ԹԱՇՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՐՏԱՔԻՆ, ԾՆՆԴԱՄԻԶԱԿԱՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԱԽՏԵՐՈՒ

Նախկին Օգնական ուսուցիչ Օսմ. Բժշկ. Հալապարանի

Գիտական ամենավերջին մէթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ամէն տեսակ մարթայնի, ծննդամիզական և կանանց ախտերը, ջերմամիզութիւն երիկամներու, միզամանի եւ այլ հիւանդութիւնները, ելեկտրաբուժութեամբ՝ սերմնահոսութիւնը, անկարողութիւնը, երազափորձութիւնը. — (606)ի ՍԱԼՎԱՐՍԱՆԻ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՑԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՖՐԱՆԿԱԽՏԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ. մէզի, արեան, խուխի, քիմական և մանրէաբանական քննութիւն։ Դարմանատունն է Պայազիտ, փօսթահանէին դէմի Սինէմայի դեղարան ամէն օր, կէս օրէն վերջ և երեկոները Գում Գարու, Լ. Պեարոսեան դեղարանը։

ԱՂԲԱՏՆԵՐԸ ԶՐԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՆԿԼՕ-ՀԱՅ

ՓԱՓԱՂԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

1136 Է.Զ 800 ՊԱՏԿԵՐ

Արժանացած համազգային գնահատման, եզական և անմրցելի իր տեսակին մէջ անգլիերէն հոմանիշներ. գիտական բառերու ճոխ մթերք. մասնաւոր յաւելուածներ մրակ վստահելի բառարան. գին լաթակազմ 70, կիսակաշի 75. դիմել հեղինակին՝ Զ. Տ. Ս. Փափազեան, Կ. Պոլիս, Պայազը Հաուս։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Բազմալեզուեան Զրուցատրութիւն Հայերէն-Ռուսերէն-Գերմաներէն-Իտալերէն-Ցունարէն-Ֆրանսերէն-Անգլիերէն և Տաճկերէն։ Էջ 400։

Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱՂԵԱՆ

Անհրաժեշտ երկսեռ ուսանողաց, ուսուցչաց և առ հասարակ ամէն անձանց.—

Օրական 10 վայրկեան չոգենաւի, չոգեկառքի, հանրակառքի կամ տան մէջ բազմալեզուեանը կարդալով անգլալաբար խիստ քիչ մէջոցի մէջ պիտի տիրանայ եւրոպական վերոյիշեալ լեզուաց.—

Նորագոյն եւրոպական մէթոտներով պատրաստուած սոյն կարեւոր գիրքը պէտք է ամէն օր ամէնուն դրպանը դրուելի։ Ապագան լեզուագէտինն է։

Դին 20 դահեկան, փոստի ծախքով 23։

Դիմել հեղինակին Զ. Տ. Ս. Փափազեան, Կ. Պոլիս, Պայազը Հաուս։

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՓՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

Տ. ԾԻՐԻՆԵԱՆ

Պապը Ալի Ճատէսի Ճըղալ օղլու եօգուշու, թիւ 10

Գործատեղւոյս մէջ կը պատրաստուին մասնաւոր խնամքով պատկերներ տօսախի, զինկոյի, պղինձի վրայ և ամէն լեզուէ կնիքներ քաուչուկի և մետաղի վրայ, ինչպէս նաեւ բժիշկներու, դպրեվանքներու, ատամնաբոյժերու և փաստաբաններու համար նուրբ փորագրութեամբ թաղէքներ։ Կը պատրաստուին նաեւ խիստ ճաշակաւոր այցեքարտեր, նշանախօսութեանց և հարսանեաց հրաւիրատոմսեր վաճառականական ամէն տեսակ տպագրական պիտոյքներ։ Գիները չափազանց ժամն, մաքուր և արագ, գաւառներէ ըլլալիք յանձնարարութիւններ փութով և խնամով կը պատրաստուին։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ. — Քամանտանան։

Պոլսոյ գործակալութիւն.— Գաթըրճըօղլու բաստէին դիմաց Սէյիր էֆ. Քիւթիսկանէ փողոց։

Պոլսոյ գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ զանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն, ինչպէս և արտասահմանի հաշիւ։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԶՐԻ

ՏՈՒԹԴՕՐ

ԳԱՒԼՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱԲՐՈՏԻԹԵԱՆ

Ե Ի

ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՆԱՑ

ԱԽՏԵՐՈՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Մենդական և աբրոտիթեան գործարաններու Հիւանդութեանց մասնագէտ բժշկ Տօքթ. Գաւլօ Յակոբեան դիտական վերջին նորութեանց շնորհիւ առանց ցաւ պատճառելու ենթակային հինգշաբթի կը բժշկէ Ֆրանկախտը, հին և նոր ջերմամիզութիւնը, առնական անկարողութիւնը և սերմնահոսութիւնը, ինչպէս նաև երկու սեռի վերաբերեալ աբրոթիտեան և ծննդական հիւանդութեանց ամէն տեսակները և կանանց արգանդային հիւանդութիւնները։

Ամէն օր, կէս օրէն վերջ, բացի կիրակի օրէն կը գտնուի Պահճէ-Գարու, չաքարավաճառ Հաճի Գէքիրի անկիւնը, թիւ 18, Մէրամէթեան-Պիանքի դեղարանը։

Ուրբաթ օրերը ձրի

"ԲԷՍԻՄԼԻ ԳԱՄՈՒՍԸ ՕՍՄԱՆ"ի ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԱՐՏԱՏ

Թուրք նշանաւոր դրագէտ Ալի Սէյամի պէյի յօրինած եւ վեց մասնագէտներու սրբագրութեան բովէն անցած սոյն գործը, 3 մեծ հատորներ, 1200 էջեր, 4000 պատկերներ, 60 մեծ թաղթներ եւ 4 գունաւոր պատկերներ կը պարունակէ։

Երեք հատորին անկազմ գինն է 70, լաթակազմինը 80 դրուշ։ Ընտիր թուղթի վրայ տպագրուած 3 հատորին անկազմ գինն է 80, կաշեկազմինը 95, թուղթերը ասկեղծեալ եւ ըստիր կաշեկազմինը 108 դրուշ։ Գաւառներուն համար 10 դրուշ թղթատարի ծախք կ'առնուի։

Դպրոցականներու համար մասնաւոր վաճառում։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճատէսի, 32 թիւ ՃԻՀԱՆ գրատունը։

ՏՕՔԹՕՐ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐԻ ԱՑԻՆ ԱԽՏԵԵՐՈՒ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, Շիլի, Օսման պէյի գաղնիսին մօտ, Անանեան աբարթըսանի իր յարկաբաժնին մէջ.

Արանց և կանանց ինչպէս նաեւ տղայոց ամէնազգի հին և նոր ախտերը, ստամոքսի, աղիքներու, երիկամներու, սրտի եւայլն հիւանդութիւնները անգլիական և ամերիկեան նորագոյն մեթոտներով կը դարմանէ։ Ֆրանկախտը և անոր հետեւանք բոլոր յամառ հիւանդութիւնները «Սալվարսան»ի և բոլորովին նոր դրութեամբ «Սամին»ի ներարկումներով կը բուժէ առանց ո՛եւէ ցաւի և առանց զրաղումի արդելք ըլլալու։

Որպէս զի ո և է մէկը չի վարակուի թիֆոյով և գօնէրայով, վերջերս Ամերիկայէ և Անգլիոյ մէջ հնարուած, կիսարակուած և յաջողութեամբ պսակուած նորագոյն միջոցներով պատուաստում ալ կը կատարէ։

Ուրբաթ օրեր մինչև կէս օր ձրի։

ԳՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԻ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄԷՆ ԲՈՒԺՈՒՄ

Տ.Քթ. Յ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Բրոֆէսօր Էրլիխի վերջին ռեզամ գըտած 606 Սալվարսան դեղերով կատարելագոյն կը բուժէ կին և նոր գաղիական ախտերը, մինչեւ մեկ ինժէքսիոնով. նաև կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի եւ բրօնխատի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով։ Մրսելն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի, Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ֆէզուս լուսանկարչատան առջեւն յարկը։ Մանաւանդ.— Ամէն տեսակ գործողութիւններ միջոցքի և արգանդի հիւանդութիւններու և մասնաւոր խնամք։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՆԴՈԿ

ՕՍՄԱՆԻԵՑ

ՆԵՐՔԻՆ ՓԱՓԱՂԵԱՆ

Եիւքսէք Գալաբրը, Ղալաթիա, Թիւ 30

Հիանալի տեսարան, եւրոպական նուրբ կահաւորում, եղեկտրական զանգակներով օդային կաղերով լուսաւորուած, անթերի սպասարկութիւն, կատարեալ մաքրութիւն, գիներ դիւրամատչելի, գաւառացիներուն յանձնարարելի փակ հանգստաւէտ եւ կեդրոնավայր պանդոկ։

Ճաշարան, ընթերցարան և սրճարան սալոն։

ԾԱՆՕԹ.— Ուշադրութի՛ւն, ԵՒԻԳՍԷՔ ԳԱՂԵՐԸՍ հասցէին, չչփոթել ուրիշ Օսմանիէի հետ։

ՏՔԹ. Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԱՄԱՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Արանց և կանանց ծննդամիզական և ԴԱՂԴԻԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Երկար տարիներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ պաշտօնավարելով, իր ստացած փորձառութեամբը բժշկական նորագոյն մէթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը բուժէ Ֆրանկախտը, ջերմամիզութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնները, բրօնխիթի եւ միզամանի, ինչպէս նաև ստամոքսի, սրտի, թոքերու, աղիքներու և երիկամներու հիւանդութիւնները և զանազան յամառ վէրքեր։

Բացի կիրակէ, ամէն օր կէս օրէն մինչև երեկոյ կը գտնուի Սիրքէճի, Թրամվայ ճատէսի, չոգեկառքի ելքի դրան կից, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ։

Իսկ առաւօտեան մինչև կէս օր հիւանդ կ'ընդունի Կէտիք Փաշա, Պալի Փաշա եօղուլը, Միւսէլիմ փողոց, թիւ 6 իր բնակարանը, նաև մօտակայ Վահրամ էֆ. Աստուրեանի դեղարանը և ուր Զորեքշաբթի, կէս օրէ առաջ ձրի։

«ՔՈՒՊԵՆԱ»

(ՇԱՐԱՔԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ)

Վաղը ամէն կողմ փնտռեցէք «Քու�» ազգ. երգիծաթերթը քրքջալիր ու յաղեկան բովանդակութեամբ։ Ը. Օտեան Միրզէպէ պէյ, Էկիզ և Զաքրէճի։ Դին 10 փարա։ Տպարանէն։ Հասցէ՝ Պապը Ալի, Իքտամ խան թիւ 31։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հրապարակաւ կուգանք խնդրել մեր հին բաժանորդներէն որ հաճին անյապաղ, մեզ հաղորդել իրենց հասցէն, որպէսզի ո և է անկանոնութիւն տեղի չունենայ առաքումներուն մէջ։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի

SANTAL LAGROIX

Սէնթալի կիրքերի թերապիտիկ ազդեցութիւնը ամենի համար ապացուցեալ է։ Սանթալի ֆիրմայի կնիքը։ Բոլորեցնող հետեւանքներ։

Գիրքերուն տեսակ մը կրնայ հիմնուիլ միայն Լագրուա հեղինակներէն, 31, Rue Philippe-de-Girard, PARIS.

ՕՍՄ. ԱՌԵՒՏՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

شركت تجارية عثمانية

SOCIÉTÉ COMMERCIALE OTTOMANE

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000 ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՈՍԿԻ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԲԱՑ ԵՆ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԿԵՐՊՈՎ

ՍԹԱՄՊՈՒԼ, ԳԱԼԹԸՐՃԸՕՂԼՈՒ ԽԱՆ

Հայկական սոյն դրամական հաստատութիւնը կ'ընէ փոխատութիւններ, առևտրական տոմսերու, մուրհակներու, փոխանակագիրներու, բաժնեթուղթերու, պարտաթուղթերու, ապրանքներու և բեռնագիրներու վրայ։

Կուտայ չեքիր, վարկագիրներ, փոխանակագիրներ և հեռագրական վճարում, հրամաններ, ինչպէս Թուրքիոյ նոյնպէս աշխարհիս բոլոր մասերուն վրայ։

Կը գնէ և կը ծախէ ամէն տեսակ բաժնեթուղթեր և պարտաթուղթեր թէ՛ մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներու վրայ, ինչպէս և օտար դրամներ։

Կը զանձէ եւ կը զեղչէ առևտրական տոմսեր, մուրհակներ, փոխանակագիրներ, բաժնեթուղթեր և կարօնները։

Կ'ընդունի դրամական ամանաներ նպաստաւոր պայմաններով։

Դրամատունս հաստատած է առևտրական տեղեկութիւններու համար լաւագոյն կերպով կազմակերպուած սպասարկութիւն։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

Խնայողութիւնը մեր հաճախորդին մէջ քաջալերելու համար կ'ընդունի 25 դրուշէն սկսելով գումարներ

Դրամատունս կը կատարէ նաև թէ՛ իր հաշուոյն, թէ՛ մասնակցութեամբ և թէ ուրիշներու հաշուոյն ամէն տեսակ արդիւնաբերութիւններու և ապրանքներու գնում վաճառում, փոխանակութիւն, ներածում և արտածում։

Կ'ընդունի ներկայացուցչութիւն թէ՛ տեղական և թէ օտար տուներու։

Կը կազմէ առևտրական և ճարտարարուեստական ընկերութիւններ և կը մասնակցանոց։ Կ'ընէ հանրօգուտ չինութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ ձեռնարկութիւններ։

ԳՐԻԳՈՐ ԷՐՄԷՆԵԱՆ

ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՂ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1872ԻՆ

ԹԻՒ 34, ԹՕՔԱԼԵԱՆ ԽԱՆ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԱՄ

Գրիգոր Էրմէնեան վաճառատունը 1872ին հաստատուած ըլլալով, այդ թուականէն վեր ջանացած է գոհ ձգել իրեն դիմող բոլոր յանախորդները՝ ծախած զգեստեղէններուն ամենալաւ տեսակէն և վերջին նորաձեւութեամբ խիստ վայելուչ ըլլալուն համար։ Ուրեմն, կը յանձնարարենք բոլոր անոնց որոնք կ'ուզեն ամենաքնտիր ապրանքի կարուած խիստ վայելուչ և ածան հագուստներ գնել, թո՛ղ դիմեն Գրիգոր Էրմէնեան վաճառատունը որ չատ գոհ պիտի մնան։

Ամառուան առթիւ ժամանած են ընտիր ապրանքներ։

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԱՐՆԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

ՇԹԱՅՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

«Մանզումէ»ի հիմնուելէն ի վեր մեր գաւառի յարգելի թղթակիցները իրենց շահեկան ու ճշգրիտ տեղեկութիւններով ճոխացուցած են մեր թերթը։ Կը յուսանք որ ասկէ վերջ, միեւնոյն թղթակիցները կը հաճին շարունակել իրենց այդ օժանդակութիւնը, որուն համար կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները։ Արդէն «Մանզումէ» միշտ ժողովուրդին թերթը ըլլալով, ձեռքէն եկած օժանդակութիւնը չէ դլացած և հիմա ալ ո և է գաւառացի անհատ որ ո և է գործ ունենայ և կարգադրելու համար գժուարութիւններու հանդիպի, կրնայ դիմել Տնօրէնութեանս և բան կարելւոյն գոհացու ստանալ։